

Η εκτέλεση των Εννέα Επαρχιωτών

(Γράφει ο Μάριος Μπίκας)

(1) η εκτέλεση των Εννέα Επαρχιωτών (Πρώτο)

Μικρή ιστορική αναδρομή

Στις 27 Απρίλη του 1941 οι Γερμανοί στρατιώτες εισήλθαν στην Αθήνα. Η Ελλάδα χωρίστηκε σε τρεις ζώνες (1) : **Τη Βουλγαρική** με τις περιοχές : ανατολική Μακεδονία, Θράκη και τα νησιά Θάσο και Σαμοθράκη.

Την Ιταλική με τα νησιά του Ιονίου Πελάγους, την Ήπειρο, τμήμα της Δυτ. και κεντρ. Μακεδονίας, τη Θεσσαλία, τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τα νησιά Κυκλάδες. Και **τη Γερμανική** με την Κρήτη (εκτός της Σητείας), την κεντρ. και δυτ. Μακεδονία, την Αττική και τα νησιά του Αργοσαρωνικού και Αιγαίου Πελάγους.

Αρχές Ιουλίου του 1941 οι Ιταλοί αφίχθησαν στην Παραμυθιά. Στρατοπέδευαν στο νότιο μέρος της πόλης. Η συνεργασία με τους αρχηγούς των Αλβανοτσάμηδων ήταν άμεση, καθότι είχε ήδη αρχίσει από το 1940. Στα υψώματα γύρω από την πόλη δημιούργησαν φυλάκια από Ιταλοτσάμηδες στρατιώτες. Οι στρατιώτες αυτοί έλεγχαν σε εικοσιτετράωρη βάση κάθε ύποπτη κίνηση. Στους επόμενους μήνες είχαμε στη Θεσπρωτία πολλές δολοφονίες. Μια από αυτές ήταν και του αναπληρωτή του Νομάρχη Θεσπρωτίας Γεωργίου Βασιλάκου (2)

Το Γενάρη του 1943 οι Άγγλοι κατέλαβαν τη Σικελία και σιγά σιγά αποβιβάστηκαν στην Ιταλία. Ο Μουσολίνι αναγκάστηκε να παραιτηθεί. Κατέφυγε στη βόρειο Ιταλία, όπου συνελήφθη από τους αντιπάλους του και θανατώθηκε. Η επίσημη προσχώρηση(3) της Ιταλίας στις συμμαχικές δυνάμεις, Αγγλία, Ρωσία και Αμερική, υπογράφηκε το Σεπτέμβρη του 1943. Η Γερμανία του Χίτλερ, επειδή είχε αντιληφθεί την προσχώρηση της Ιταλίας στις συμμαχικές δυνάμεις, μετακίνησε στρατεύματά της προς την ιταλική

ζώνη πολύ νωρίτερα από την επίσημη προσχώρησή της. Τα Γερμανικά στρατεύματα εγκαταστάθηκαν στα Γιάννενα τον Ιούλιο του 1943 κι από κει εξαπλώθηκαν σ' ολόκληρο την Ήπειρο. Ο αφοπλισμός των Ιταλικών στρατιωτών άρχισε από την πρώτη στιγμή. Από τους 190.000 Ιταλούς στρατιώτες που βρίσκονταν στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο μέρος τους προσχώρησε στους Γερμανούς. Η Μεραρχία « Πινερέλο » παραδόθηκε στον ΕΛΑΣ με όλο τον οπλισμό της. 16.000 θανατώθηκαν από τους Γερμανούς. Και οι υπόλοιποι κρύφτηκαν για να μην εντοπιστούν.

Τον Ιούλιο του 1943 οι Γερμανοί αφίχθησαν στην Παραμυθιά(4)

Η συνεργασία τους με τους Αλβανοτσάμηδες ήταν άμεση. Το πρώτο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου κατέστρεψαν τα 24 χωριά του Φαναριού. Η καταστροφή τους ήταν ολοκληρωτική. Ο μάχιμος και άμαχος πληθυσμός αυτών φονεύτηκε ή αιχμαλωτίστηκε. Οι γυναίκες βιάστηκαν ή κλείστηκαν στις φυλακές. Όλος ο αγροτικός και ζωικός πλούτος του Φαναριού συγκεντρώθηκε στο αεροδρόμιο της Παραμυθιάς (Βέλλιανης) και από εκεί διοχετεύονταν όπου έδει. Οι κάτοικοι της Παραμυθιάς και των χωριών νότια αυτής έως και το Ζερβοχώρι (Δραγομή), φοβούμενοι την επέκταση της καταστροφής του Φαναριού, εγκατέλειψαν τις εστίες τους και εγκαταστάθηκαν, άλλοι στις γράβες του Κορύλα πλησίον της Μονής του Ιωάννου Προδρόμου (της Βέλλιανης) και άλλοι στα Σκάπετα (Κορύστιανη, Κουκουλιό κ. αλλού). Ήδη από το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου οι Γερμανοί με τη βοήθεια των Αλβανοτσάμηδων και με βάση καλά οργανωμένου σχεδίου, προέβησαν στη σύλληψη επιφανών Παραμυθιωτών.

Η πρώτη ομαδική εκτέλεση Επαρχιωτών από τους Γερμανούς εντός της Παραμυθιάς (19.09.1943)

Σάββατο 18 Σεπτέμβρη 1943

Παραδοσιακό παζάρι στην Παραμυθιά. Στο παζάρι αυτό συμμετείχαν για αγοροπωλησίες και οι κάτοικοι των απομακρυσμένων και ορεινών χωριών, Σκάπετα, Άνω της Σκάλας της Παραμυθιάς, ανατολικά της Μενίνας, αλλά και νότια και δυτικά της Παραμυθιάς μέχρι το Καναλάκι, το Καρβουνάρι και το Μαργαρίτι. Η Παραμυθιά την εποχή αυτή ήταν η μεγαλύτερη πόλη της Θεσπρωτίας και το σπουδαιότερο εμπορικό κέντρο αυτής. Παρά το γεγονός ότι ο τρόμος και ο φόβος εμπόδιζε τους κατοίκους των παραμεθωρίων χωριών να μεταβούν στο παζάρι, εντούτοις πολλοί το αποτολμούσαν, αν και γνώριζαν ότι όλοι οι δρόμοι και τα μονοπάτια που οδηγούσαν προς και από την Παραμυθιά ελέγχονταν από Αλβανοτσάμηδες και Γερμανούς. Τα μπλόκα τους προς και από την αγορά της Παραμυθιάς είχαν σκοπό να εμποδίσουν την τροφοδοσία των Ελλήνων Ανταρτών που έδρευαν στη Σκάλα της Παραμυθιάς και στα άλλα ορεινά χωριά της. Πίστευαν ότι μ' αυτόν τον τρόπο θα τους έθεταν εκτός μάχης. Είναι γεγονός ότι την εποχή αυτή οι κάτοικοι των ορεινών χωριών μαζί με τους Αντάρτες, υπέφεραν από την πείνα. Η μόνη τροφή που είχαν στη διάθεσή τους ήταν το κρέας και τα γαλακτομικά που τα

έπαιρναν από τα ζώα τους. Όλα τ' άλλα, αλάτι, αλεύρι, μακαρόνια, ρύζι, όσπρια κλπ. τους έλειπαν. Ζούσαν αποκλεισμό.

Η σύλληψη των εξήντα Επαρχιωτών

Κοντά στο χωριό **Άγιος Δονάτος** (Σιαμέτια), πάνω από τη Μεγάλη Βρύση, στη θέση **Τριόδα**, ήταν το σταυροδρόμι για Σέλλιανη (Κρυσταλλοπηγή) και για Σκάλα της Παραμυθιάς. Στην τοποθεσία αυτή ενέδρευαν φυλάκια των κατοχικών δυνάμεων, τα οποία έλεγχαν τους χωρικούς που πήγαιναν για την Παραμυθιά. Το ίδιο συνέβαινε και όταν επέστρεφαν στα χωριά τους. Στο μέρος αυτό συνέλαβαν 60 άνδρες και γυναίκες που έρχονταν στο καθιερωμένο του Σαββάτου παζάρι της Παραμυθιάς, για να ψωνίσουν για τα νοικοκυριά τους. Οι χωρικοί αυτοί προέρχονταν από τα χωριά **(5) Βλαχοχώρι, Πέντε Εκκλησιές** (Οσδίνα), **Πλακωτή, Πετροβίτσα, Ελαταριά** (Λαμπανίτσα) και **Αγία Κυριακή** (Πόποβο). Αφού τους έγινε αυστηρός έλεγχος, έλεγξαν και τα υποζύγιά τους, τους οδήγησαν στο Δημοτικό Σχολείο (του Βούλγαρη). Εκεί άρχισαν να τους ανακρίνουν. Στις ανακρίσεις αυτές συμμετείχε και ο Αλβανοτσάμης Παραμυθιώτης Μαζάρ Ντίνο, αρχηγός των Αλβανοτσάμηδων της Παραμυθιάς και των περιχώρων.

Το Δημοτικό Σχολείο της Παραμυθιάς (Βούλγαρη)

Τα υπόγεια και οι αίθουσες του Σχολείου της Παραμυθιάς κατά την τριπλή Κατοχή (1940-1945) έχουν μετατραπεί σε κελιά φυλακισμένων. Εδώ Παραμυθιώτες και Επαρχιώτες πέρασαν νύχτες αγωνίας. Εδώ διανυκτέρευσαν για μια νύχτα οι Πεσόντες Εννέα Επαρχιώτες. Εδώ έζησαν τις τελευταίες ώρες της ζωής τους οι 49 Πρόκριτοι της Παραμυθιάς.

Φωτό : Από το Αρχείο του Κώστα Ζιάγκου (Φωτογράφου της Παραμυθιάς)

Το Σάββατο βράδυ οι εξήντα συλληφθέντες, άντρες και γυναίκες-ανάμεσά τους ήταν κι ένα κορίτσι 12 χρονών διανυκτέρευσαν στις αίθουσες του Δημοτικού Σχολείου της Παραμυθιάς, αγωνιώντας όλη τη νύχτα για τη ζωή τους.

Η καταδίκη των Εννέα.

Οι Γερμανοί με τους συνεργάτες τους Αλβανοτσάμηδες και τους Ιταλούς(6), ύστερα από σύντομες και πρόχειρες ανακρίσεις, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι **Εννέα** από τους 60 συλληφθέντες πήγαιναν στο παζάρι της Παραμυθιάς, για ν' αγοράσουν τρόφιμα για τους Αντάρτες. Στο συμπέρασμα αυτό τους βοήθησαν πιο πολύ οι Αλβανοτσάμηδες και λιγότερο οι Ιταλοί.

Στις 18.09.1943 οι Γερμανοί είχαν συμπληρώσει στην Παραμυθιά περίπου τρεις μήνες παραμονή. Στο σύντομο αυτό χρονικό διάστημα δεν ήταν δυνατόν να γνωρίσουν την όλη κατάσταση που επικρατούσε στην Παραμυθιά και στα ορεινά χωριά της. Απεναντίας οι Αλβανοτσάμηδες ήταν γέννημα και θρέμμα της Παραμυθιάς και των περιχώρων. Γνώριζαν την ελληνική γλώσσα, τους Έλληνες της Παραμυθιάς και της περιφέρειας, τους Αντάρτες, τους συγγενείς τους και τους χωριανούς τους. Γι' αυτούς τους λόγους έπαιξαν καθοριστικό ρόλο, όχι μόνο στην καταδίκη των **Εννέα**, αλλά και σ' όλες τις άλλες **θανατικές καταδίκες των Ελλήνων**. Λιγότερος, αλλά επίσης καθοριστικός, ήταν κι ο ρόλος των Ιταλών. Οι Ιταλοί εγκαταστημένοι στην Παραμυθιά από τον Ιούλιο του 1941, είχαν δημιουργήσει για τους Έλληνες Αντιστασιακούς Αρχεία, Τα Αρχεία αυτά τα παράδωσαν προς χρήση στους Γερμανούς.

Η απόφαση που πήραν για τους Εννέα «ενόχους» Επαρχιώτες ήταν καταδικαστική. **Θάνατος δια του φεκισμού.**

Στην απόφαση αυτή, μάλλον δεν εφαρμόστηκε η διαταγή των αντιποίνων, ένας προς δέκα, αν και στις μαρτυρίες των ζώντων συλληφθέντων αναφέρεται ότι τις ημέρες εκείνες (18.09.1943) στη Σκάλα της Παραμυθιάς οι Αντάρτες είχαν φονεύσει σε συμπλοκή έναν Γερμανό στρατιώτη.

Η εκτέλεση των Εννέα:

Την άλλη μέρα Κυριακή, ενώπιον των 60 συλληφθέντων, Γερμανός στρατιώτης παρουσία διερμηνέα διάβασε τα ονόματα των **Εννέα**, **8** αντρών και μιας γυναίκας. Αφού εξήλθαν στην αυλή του Σχολείου, τους οδήγησαν στο δυτικό κάτω μέρος του. Εκεί, αφού τους παρέταξαν στη γραμμή, τον έναν δίπλα στον άλλο, τους εκτέλεσαν με πολυβόλο. Το πολυβόλο, κατά τη διάρκεια της βολής, έπαθε εμπλοκή. Στη συνέχεια, το επισκεύασαν και ολοκλήρωσε το θανατικό του έργο ...

Η απόφαση για την εκτέλεση πάρθηκε με απόλυτη μυστικότητα και σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, φοβούμενοι την ματαίωσή της από την ανάμειξη τρίτων. Το ίδιο συνέβηκε και για το χρόνο της εκτέλεσης.

Οι **Εννέα** Επαρχιώτες εκτελέστηκαν την επομένη μέρα μετά τη σύλληψή τους και δέκα μέρες πριν από την εκτέλεση των 49 Προκρίτων της Παραμυθιάς. Οι πρώτοι εκτελέστηκαν εντός της Παραμυθιάς. Οι δεύτεροι εκτός. .

Σύμφωνα με μη διαστρωμένες μαρτυρίες, την εκτέλεση των Εννιά, αντιλήφθηκαν τυχαία και ορισμένοι Παραμυθιώτες. Ένας απ' αυτούς αφηγήθηκε ό,τι είδε και άκουσε κατά την ώρα της εκτέλεσης σε συγγενή Πεσόντα.

Η εκτέλεση των **Εννέα** εντός της Παραμυθιάς, μάλλον, είχε σκοπό να τρομοκρατήσει τους Έλληνες που βοηθούσαν τους Αντάρτες. Κάτι παρόμοιο είχαν διαπράξει και οι Ιταλοί τον Απρίλη του 1942 με την εκτέλεση των αδελφών **Κοκκίνη, Χρήστου και Κωνσταντίνου**, από το Καριώτι. Τους αδελφούς Κοκκίνη εκτέλεσαν στο μέρος που βρίσκεται σήμερα το φωτογραφείο του Σταύρου Μόσχου. Άφησαν εκεί τα πτώματά τους προς κοινή θέα όλη την ημέρα. Και το βράδυ τα ενταφίασαν στο νεκροταφείο του Μητροπολιτικού ναού, της Παναγίας (Μεγαλο-εκκλησιάς)

Οι Πεσόντες :

- 1. Μαρία Κουτούπαινα, χήρα του Βασ. Κουτούπη (Πόποβο)**
- 2. Σιαμάντης Ευάγγελος του Κωνσταντίνου (Ελαταριά)**
- 3 Ρίζος Κωνσταντίνος του Σταύρου (Ελαταριά)**
- 4. Θεοδώρου Γεώργιος του Ιωάννη (Πέντε Εκκλησιές)**
- 5. Γεωργίου Ευάγγελος του Θεοδώρου (Πλακωτή)**
- 6. Γεωργίου Μάνθος του Θεοδώρου (Πλακωτή)**
- 7. Πέτσης Ευάγγελος του Χρήστου (Πλακωτή)**
- 8. Πέτσης Σταύρος του Θεοδώρου (Πλακωτή)**
- 9. Σταυρόπουλος Δημήτριος του Βασιλείου (Πλακωτή)**

Οι Πεσόντες από την Αγία Κυριακή (Πόποβο) :

- 1. Η Μαρία χήρα του Βασίλη Κουτούπη.**

Ο άντρας της Μαρίας απεβίωσε νέος. Είχαν τρία παιδιά. Σύμφωνα με γραπτές και προφορικές μαρτυρίες η Μαρία εκτελέστηκε, επειδή της βρήκαν σε κόμπο του μαντιλιού της μια χρυσή αγγλική λίρα, ένδειξη συνεργασίας της με τους Αντάρτες του Ζέρβα, και γιατί ενεθάρρυνε τις νεαρές γυναίκες να μη μεταβούν για αγγαρεία, διότι εκεί σκόπευαν να τις βιάσουν οι Αλβανοτσάμηδες.

Άξιο επισήμανσης είναι το γεγονός ότι από την οικογένεια του Ποποβίτη Γιάννη Κουτούπη (πεθερού της Μαρίας) θυσιάστηκαν για την πατρίδα :

Ο Γιάννη Κουτούπης το 1910-1911 σε εξορίες και φυλακίσεις, κατάδικασθείς από το τουρκικό στρατοδικείο των Ιωαννίνων. Ο γιος του **ο Τσίλη Κουτούπης** (απεβίωσε) το 1917 - 1918, ενώ υπηρετούσε στρατιώτης(7). Και η νύφη του, **η Μαρία, σύζυγος του Βασίλη**, εκτελέστηκε το 1943. Η Μαρία, ατενίζοντας με θάρρος την κήνη του πολύβολου, φώναξε δυνατά, απειλώντας τους κατακτητές ότι τα παιδιά της, οι γαμπροί της κι όλα τ' άλλα παλικάρια θα πάρουν πίσω το αίμα των **Εννέα**. Τα τελευταία αυτά λόγια της Μαρίας ήταν προφητεία. Ήταν προφητεία που επαληθεύτηκε μετά από εννιά μήνες περίπου. Στο τέλος Ιουνίου του 1944 οι Αλβανοτσάμηδες (δεύτεροι) εγκατέλειψαν τη Θεσπρωτία. Και τον Οκτώβριο του ιδίου έτους οι Γερμανοί. (Οι Ιταλοί είχαν αποσυρθεί νωρίτερα)

- **Ο Ποποβίτης Νικόλαος Κούρτης (Σύβοτα)**

« **Η Τσίλη Κουτούπαινα**, όπως τη λέγαμε στο χωριό, ήταν σύζυγος του **Τσίλη Κουτούπη** από το Πόποβο. Ο Τσίλης ήταν παιδί του Γιάννη Κουτούπη. Είχε αδερφό τον Θεωρή Κουτούπη και ήταν πρώτος ξάδερφος του Οπλαρχηγού **Νικόλα Κουτούπη** που σκοτώθηκε το 1912 στη Σκάλα της Παραμυθιάς. Ο Τσίλης Κουτούπης πέθανε, ενώ υπηρετούσε στρατιώτης. Για το θάνατό του η γυναίκα του έπαιρνε σύνταξη.

Είχαν τρία παιδιά :

Το Σταύρο(8), τη Λένη, γυναίκα του Γάκη Σούφη και τη Ρίνα, σύζυγο του Γιάννη Ντάνη. Τον Αύγουστο του 1943 όλο το Πόποβο είχε πάει στο Χάβο από το φόβο των Τούρκων και των Γερμανών. Εκεί δεν είχαμε τίποτε να φάμε. Άρμεγαν τα γίδια κι έρχονταν πεινασμένα τα παιδιά να πιουν γάλα.

Η Τσίλη Κουτούπαινα μαζί με τη Γιάννη Ζορκάδαινα αποφάσισαν να κατεβούν στην Παραμυθιά για να ψωνίσουν κάτι για φαγητό.

- Μην πάτε, τις συμβούλεψαν οι χωριανοί μας.
- Κι αν μας πιάσουν, απάντησαν, τι θα μας κάνουν; Εμείς γριές γυναίκες είμαστε.

Μ' αυτή τη σκέψη πήγαν στην Παραμυθιά. Στην **Τριόδα πάνω από τα Σιαμέτια** τις έπιασαν οι Τούρκοι με τους Γερμανούς. Τη Γιάννη Ζορκάδαινα την άφησαν ελεύθερη, γιατί είχε κάποιον Τούρκο γνωστό στην Πάργα. Την Τσίλη Κουτούπαινα, όμως, επειδή της βρήκαν μια αγγλική χρυσή λίρα δεμένη στο μαντίλι, την φυλάκισαν με την κατηγορία ότι θα αγόραζε τρόφιμα για τους αντάρτες, Την άλλη μέρα τη σκότωσαν μαζί με άλλους οκτώ άντρες ».

(Η παραπάνω μαρτυρία του Ν.Κ. επιβεβαιώθηκε και από τις μαρτυρίες της Αρετής Βέρμπη συζύγου του Βασίλη Κούρτη και του Ντάνη Ευθυμίου, εγγονού της Μαρίας Κουτούπη. Τις μαρτυρίες τους δεν τις παραθέτω, λόγω ομοιότητας).

- **Η Ανθούλα Ντάνη**, σύζυγος του Σίμου Τσώνη (εγγονή της Μαρίας) :

« ... Εμένα η Μαρία(9) ήταν γιαγιά από τη μάνα μου, τη Ρίνα. Ο πατέρας μου **ο Γιάννη Ντάνης** ήταν ράφτης στο επάγγελμα.

Το 1943 οικογενειακώς μέναμε στο Σταυροχώρι του Φαναριού. Από το φόβο των Γερμανών και των Τούρκων φύγαμε από κει και πήγαμε στη γιαγιά Μαρία στο Πόποβο.

Ένα Σάββατο η γιαγιά είπε στον πατέρα μου :

- Γιάννη, θα πάω στην Παραμυθιά, για να πάρω τη σύνταξη του άντρα μου.
- Μην πας στην Παραμυθιά, της είπε ο πατέρας μου. Στη Σκάλα σκότωσαν ένα Γερμανό στρατιώτη. Θα σε πιάσουν.

Η γιαγιά δεν τον άκουσε. Πήγε στην Παραμυθιά μαζί με δυο άλλες Ποποβίτισσες, τη **Γάκη Σούφαινα** με τη **Γιάννη Ζορκάδαινα**. Κάτω από τη Σκάλα, στην τοποθεσία **Τριόδα** τις έπιασαν μαζί με πολλούς άλλους από ην Πλακωτή.

- Γιατί έρχεσαι στην Παραμυθιά; Την ρώτησαν οι Γερμανοί με τους Τούρκους.
- Έρχομαι για να δω το παιδί μου το Σταύρο. Μένει εδώ. Έχει παντρευτεί την κόρη(10) του Νικόλα Φάτσιου.

Οι Γερμανοί με τους Τούρκους δεν πίστεψαν ό,τι τους είπε η γιαγιά και την άλλη μέρα τη σκότωσαν μαζί με άλλους οκτώ.

Πριν την σκοτώσουν φώναξε δυνατά. :

**Μια γριά σκοτώνετε,
μια γάνα βάνετε.
Εχω παιδιά και γαμπρούς
θα βγάλουν το αίμα μου.**

Μετά από μια εβδομάδα οι δυο Ποποβίτισσες που ήταν μαζί με τη γιαγιά μου γύρισαν στο Πόποβο... ».

- **Βασίλη Κραφίτη** : « Οι Μουσουλμάνοι Τσαμηδες της Θεσπρωτίας », Αθήνα 1986, σελ.101 :

«... Η Μαρία του Βασίλη Κουτούπη από το Πόποβο, τη στιγμή της εκτελέσεώς της κραύγασε :

“ Μια παλιόγρια σκοτώνετε. Να ’ναι καλά τα παλικάρια στα βουνά, που θα πάρουν το αίμα μας πίσω “

Εκτελέστηκε δε, επειδή συγκρατούμενη με τις 28 , γυναίκες από την Ελαταριά, τις ενθάρρυνε και τις οργάνωνε με αποτέλεσμα ν’ από-φευχθεί ο βιασμός των νεαρών γυναικών που σχεδίαζαν οι μουσουλ-μάνοι τσαμηδες με το πρόσχημα ότι θα τις έπαιρναν για αγγαρείες. Έτσι, την είχαν παρουσιάσει στους Γερμανούς σαν επικίνδυνο πρόσωπο των ανταρτών μας »

2. Οι Πεσόντες από την Τ. Κ. Ελαταριά (Λαμπανίτσα)

1. Ο Σιαμάντης Ευάγγελος (1868-1943) του Κωνσταντίνου και της Ζωίτσας.

Σύζυγος : Η Γεωργία

Παιδιά : Ο Γεώργιος, η Πανάγιω και η Σιάνη.

- **Ο Ιωάννης Τζάνης**, εκπαιδευτικός και πρώην Δήμαρχος του Καποδιστριακού Δήμου Παραποτάμου, γεννηθείς στην Τ. Κ. Ελαταριά (Λαμπανίτσα) :

« **Ο Ευάγγελος Σιαμάντης (1868-1943)** εκτελέστηκε από τους Γερμανούς στις 19.09.1943 κάτω από το Δημοτικό Σχολείο (Βούλγαρη) της Παραμυθιάς μαζί με άλλους οκτώ.

Ήταν γιος του Κωνσταντίνου και της Ζωίτσας (Ζώγως).

Γεννήθηκε στη Λαμπανίτσα (Τ.Κ. Ελαταριά).

Ήταν παντρεμένος με τη Γεωργία το γένος...

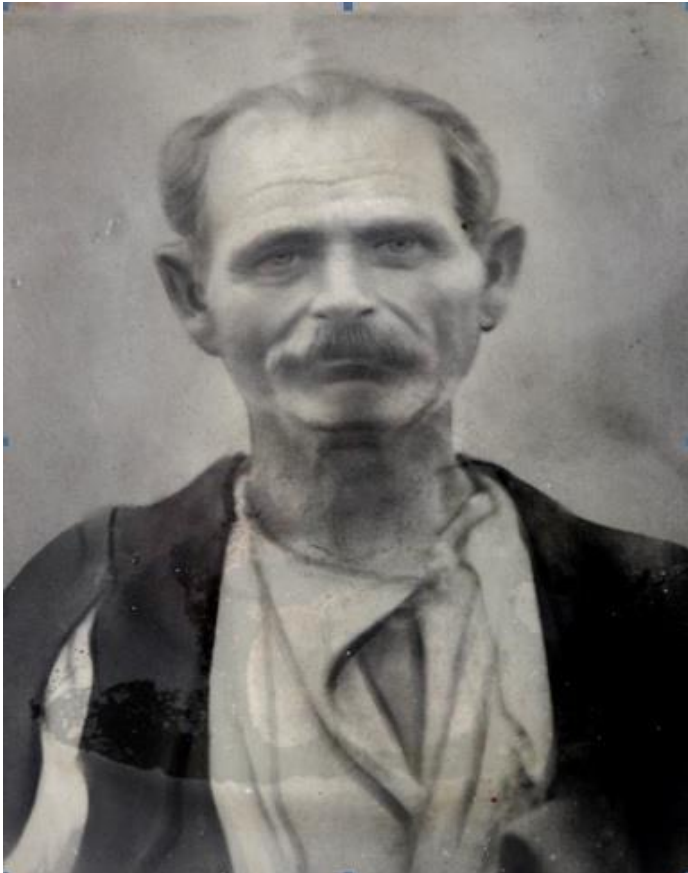
Παιδιά : ο Γεώργιος, η Πανάγιω και η Σιάνη.

Αδέρφια : ο Γιάννης Σιαμάντης και ο Γεώργιος Ρίζος (Δε γνωρίζουμε margariti-gr.de Γεώργιος μετονομάστηκε σε Ρίζος)

Σχετικά με τα επώνυμα Σιαμάντης και Διαμάντης. .

Παλιά στη Λαμπανίτσα υπήρχε μόνο το επώνυμο Σιαμάντης. Αργότερα, πότε δεν είναι γνωστό, κάποιος το άλλαξε και μετονομάστηκε σε Διαμάντης. Έτσι, σιγά σιγά πολλοί πήραν το επώνυμο Διαμάντης. Σήμερα στη Λαμπανίτσα, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή συναντούμε και τα δυο επώνυμα, Σιαμάντης και Διαμάντης.

Γι' αυτό το λόγο, ο εκτελεσθείς στις 19.09.1943 από τους Γερμανούς **Ευάγγελος Σιαμάντης** αναφέρεται σε πολλά ιστορικά τοπικά βιβλία Διαμάντης, αντί του σωστού **Σιαμάντης** ».

Ο Ευάγγελος Σιαμάντης (1868-1943)

Φωτό : Από το Αρχείο της Δήμητρας (Τούλας)

Αθανασίου – Μώκου (Πλακωτή)

Επιμέλεια φωτό : Κώστας Ζιάγκος (Φωτογράφος Παραμυθιάς)

2. Ο Κώστας Ρίζος (1925 (;) -1942) του Σταύρου και της Ζώγως (το γένος Σιαμάντη)

Ανύπαντρος.

Αδέρφια : Ο Γιάννης και η Βασιλική.

- **Ο Ιωάννης Τζάνης (ό.α.)**

« **Ο Κώστας Ρίζος** γεννήθηκε, περίπου, το 1925 στην Τ.Κ. Ελαταριά (Λαμπανίτσα). Εκτελέστηκε από τους Γερμανούς κάτω από το Δημοτικό Σχολείο (Βούλγαρη)

της Παραμυθιάς στις 19.09.1943. Ήταν ανύπαντρος.

Γονείς του ήταν ο Σταύρος Ρίζος και η Ζώγω, όπως τη φωνάζαμε στο χωριό, το γένος Σιαμάντη.

Αδέρφια : ο Γιάννης Ρίζος μετοίκησε στον Παραπόταμο και η Βασιλική παντρεύτηκε στη Μενίνα.

Ο Κώστας Ρίζος (1925(;) - 1943)

Φωτό : Από το Αρχείο της Δήμητρας (Τούλας)

Αθανασίου – Μώκου (Πλακωτή).

Επιμέλεια φωτό : Κώστας Ζιάγκος (Φωτογράφος Παραμυθιάς)

Σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες συγχωριανών μας, ήταν πολύ δυνατό παιδί. Πραγματικό παλικάρι. Όταν το εκτέλεσαν οι Γερμανοί ήταν ηλικίας περίπου 18 χρονών. Με τον εκτελεσθέντα Ευάγγελο Σιαμάντη ήταν στενός συγγενής από την πλευρά της μάνας του »

- **Βασίλειου Παυλίδου :**

« Οι Αλβανοτσάμηδες της περιοχής Παραμυθιάς και η κατοχή », 2009, σελ. 95-96

« Τυφεκισμός των 9 εν Παραμυθία

Το Σεπτέμβριο 1943 αμέσως μετά την εγκατάστασιν των Γερμανών εις Παραμυθιάν, συλλαμβάνονται και φυλακίζονται εις το Δημοστ. Σχολείο Παραμυθιάς 28 γυναίκες εξ Ελαταριάς Παραμυθιάς και αρκετές από άλλα ορεινά χωριά ως ύποπται τροφοδοτήσεως των ανταρτών. ...

Τυχαίως διενεργηθείσα έρευνα επί του εις τινα απόστασιν ακολουθούντος **Ε. Διαμαντή** (σ.σ. Σιαμάντη) έφερεν εις φως πέντε χρυσάς λίρας, που ο οπλαρχηγός του ΕΔΕΣ Δημ. Πανταζής είχεν δώσει προς δραχμοποίησιν,

δια τούτο δε διετάχθη η σύλληψίς του, καθώς και του συνοδοιπόρου του **Ρίζου**, μη έχοντος ιδέαν του πράγματος.... »

Βιβλιογραφία:

- **Ιωάννου Αρχιμανδρίου** : « Τσάμηδες ... », εκδόσεις Γεωργιάδη, σελ. 72 ε.κ.75
- **Σπύρου Μουσελίμη** : « Το Πόποβο », Γιάννινα 1970
- **Γεωργίου Ρούσσου** : « Νεότερη Ιστορία του Έλληνικού Έθνους, 1826 – 1974 », Αθήνα 1975, Τόμος Ζ.
- **Νικολόου Ζιάγκου** : « Αγγλικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Αντίσταση 1940-45 », Αθήνα 1980, Τόμος τρίτος,
- **Βασίλη Κραψίτη** : « Οι Μουσουλμάνοι Τσάμηδες της Θεσπρωτίας », Αθήνα 1986
- **Αθανασίου Γκότοβου** : «Η Παραμυθιά στο στόχαστρο », ΦΟΠ , Παραμυθιά 2007
- **Βασιλείου Παυλίδου** : « Οι Αλβανοτσάμηδες της περιοχής Παραμυθιάς και η κατοχή », 2009

(1) . **Γεωργίου Ρούσσου** : « Νεότερη Ιστορία του Έλληνικού Έθνους. 1826 – 1974 », Αθήνα 1975, Τόμος Ζ, σελ. 397

(2) . **Ιωάννου Αρχιμανδρίου**: « Τσάμηδες ... », εκδόσεις Γεωργιάδη, σελ. 72 ε.κ.75

(3) . **Νικολάου Ζιάγκου** : « Αγγλικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Αντίσταση 1940-45 », Αθήνα 1980, Τόμος τρίτος, σελ. 150 :
« Η κατάρρευση των Ιταλών » : « Στις 09.09.1943 η Ιταλία υπέγραψε ανακωχή με τους συμμάχους στον πόλεμο Αγγλο-αμερικανούς »

(4). α. **Αθανασίου Γκότοβου**: « ...Η Παραμυθιά στο στόχαστρο », ΦΟΠ , Παραμυθιά 2007, σελ. 31-32, υποσημ. 47 (σελ.32).
« Ύπόμνημα του Αλβανικού Συμβουλίου της Τσαμουριάς προς την γερμανική στρατιωτική διοίκηση Ηγουμενίτσας. Ημερομηνία 10.12.1943 :
“ Αυτή ήταν η κατάσταση, όταν πριν από 6 μήνες (σ.σ. 10.Ιουλίου 1943) τα γερμανικά στρατεύματα κατέλαβαν την περιοχή. ... “ ».

β. **Βασίλη Κραψίτη** : « Οι Μουσουλμάνοι Τσάμηδες της Θεσπρωτίας », Αθήνα 1986, σελ. 89 : « Στις αρχές Ιουλίου 1943 εγκαταστάθηκε στα Ιωάννινα υπό το στρατηγό Λάνς, το Γερμανικό Σώμα που επεκτάθηκε σ’ όλη την Ήπειρο ... Η εκλεκτή Μεραρχία « ΕΝΤΕΛΒΑΪΣ » με 1200 Ουγκρορουμάνους εγκαταστάθηκε στην Παραμυθιά »

(5) . **Αθανασίου Γκότοβου** : (ό.α.), σελ. 20 , 23, 26

(6) . Οι ιταλικές στρατιωτικές δυνάμεις της Παραμυθιάς, παρά το γεγονός ότι η Ιταλία είχε προσχωρήσει στις συμμαχικές δυνάμεις, συνεργάζονταν με τους Γερμανούς,

καθότι είχαν παραδοθεί σ' αυτούς. Κατά συνέπεια στην απόφαση για τους Εννέα κατάδικασθέντες συνέβαλαν, εκτός από τους Γερμανοτσάμηδες, και οι Ιταλοί. .

. **Σπύρου Μουσελίμη** : « Το Πόποβο », Γιάννινα 1970, σελ. 44 και 52

(8) . **Η Χρ. Γώγου**, Ληξιάρχος της Δ.Ε. Παραμυθιάς του Δήμου Σουλίου : α.
« Ο Σταύρος Κουτούπης του Βασιλείου και της Μαρίας γεννήθηκε το 1910 »
β. « Για το Βασίλη Κουτούπη, πατέρα του Σταύρου, στο Αρχείο της Τ.Κ. Αγίας Κυριακής δεν υπάρχουν στοιχεία »

(9) . Η Μαρία Κουτούπαινα ήταν κόρη του Ποποβίτη Βασίλη Τούλα.

(10) Η κόρη του Νικόλα Φάτσιου ονομαζόταν Μαρία. Η Μαρία είχε παντρευτεί το Νικόλα Τζίμα. Χώρισε. Ύστερα παντρεύτηκε το Σταύρο Κουτούπη. Ο Σταύρος πιο μπροστά ήταν παντρεμένος με τη Μαγδαλινή Ζιάγκου, αδελφή του συγγραφέα Νικ. Ζιάγκου.(7)

(2) Η εκτέλεση των Εννέα Επαρχιωτών (δεύτερο)

Οι Πεσόντες από τις Πέντε Εκκλησιές(1) (Οσδία)

1. Ο Γεώργιος Θεοδώρου (1916 - 1943)

Γονείς : Οιωάννης Θεοδώρου και η Δέσπω το γένος Κάτσιου.

Σύζυγος : Η Μπαλαούρα Αλεξάνδρα από το χωριό Χλωμό.

Παιδιά : Η Αθηνά

Αδέρφια του : Ο Νικόλας, ο Θοδωρής, η Πανάγιω, η Κατέρω, η Βασιλική και η Ζωίτσα.

(Πληροφορίες : Σταύρος Σταυρόπουλος και Δονάτος Πασχάλης (δάσκαλος)

Το Γεώργιο Θεοδώρου στο χωριό του, τις Πέντε Εκκλησιές, τον ονόμαζαν Γεώργιο Λάμπρου, επειδή ο παππούς του από τον πατέρα του ονομαζόταν Λάμπρος. Τούτο, σύμφωνα με επιβεβαιωμένη μαρτυρία ζώντος (βλ.π.κ.), που ήταν παρών στην αίθουσα του Δημοτικού Σχολείου της Παραμυθιάς κατά την 19^η Σεπτέμβρη 1943, στάθηκε αφορμή να εκτελεστεί. Και εκτελέστηκε επειδή, όταν ο Γερμανός στρατιώτης φώναξε τον Γεωργίου Λάμπρο, καταγόμενο από την Πλακωτή, ξάδελ-φο των δύο εκτελεσθέντων αδελφών Γεωργίου, εξήλθε ο Γεώργιος Λάμπρου από τις Πέντε Εκκλησιές. Το λάθος αυτό, ίσως, συνέβη, λόγω

(1)α. Αθανασίου Γκότοβου, καθηγητή του Τμήματος Φ.Π.Ψ. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων :

« **Το Ολοκαύτωμα της Μίχλας** », ομιλία, Αύγουστος 2009, σελ. 2.

β. **Ελληνική Γνώμη** (Εφημερίδα για τον Ελληνισμό της Ευρώπης) :

« Εκδήλωση ιστορικής Μνήμης για το ολοκαύτωμα στη Μίχλα Θεσπρωτίας » Αύγουστος 2009, σελ. 9

ακουστικής ομοιότητας των ονοματεπωνύμων, αλλά και της αγωνίας και της σύγχυσης που επικρατούσε τη στιγμή εκείνη ανάμεσα στους μελλοθανάτους.

- **Ο Δονάτος Πασχάλης** (Οσδίνα) δάσκαλος :

Ο θείος μου ο Γιώργος Θεοδώρου, Γιώργο Λάμπρου τον έλεγαν στο χωριό, ήταν αγωγιάτης. Με το μουλάρι πήγαινε στην Παραμυθιά, αγόραζε λάδι και το μεταπουλούσε σε χωριά των Ιωαννίνων που εκείνη την εποχή κατείχαν το ΕΑΜ και το ΕΔΕΣ.

Στις 18.09.1943, Σάββατο και παζάρι στην Παραμυθιά, είπε στον πατέρα μου :

- Τσιάβο, θα πάω στην Παραμυθιά, για ν' αγοράσω λάδι, δεν έρχεσαι παρέα;
Ο πατέρας, επειδή ήταν άνθρωπος του χωριού και όχι του παζαριού, αρνήθηκε.
- Πήγαινε κι εσύ Τσιάβο, του 'πε η μάνα, ν' αγοράσεις τίποτε για το παιδί, που θέλουμε να βαφτίσουμε(1).

Πήρε κι ο πατέρας το γομάρι και μαζί με το θείο έφθασαν στην Πα-ραμυθιά. Εκεί τους συνέλαβαν οι Γερμανοτσάμηδες. Τους έκαναν έλεγχο. 'Ο,τι είχαν επάνω τους, τους τα πήραν. Ο πατέρας μου είχε λίγα χρήματα σ' ένα μαντίλι. Του τα πήραν όλα, αλλά μετά από λίγο του τα επέστρεψαν, ίσως, επειδή ήταν λίγα. Στη συνέχεια τους φυλάκισαν στο Δημοτικό Σχολείο της Παραμυθιάς. Ο θείος ο Γιώργος για μια στιγμή είπε στον πατέρα :

- Τσιάβο, εμένα θα με χαλάσουν;

Την άλλη μέρα μαζί με άλλους οκτώ τον εκτέλεσαν. Οι φυλακισμένοι στο Δημοτικό Σχολείο άκουσαν τους πυροβολισμούς της εκτέλεσης.

Όταν έφεραν... την είδηση στο χωριό ότι ανάμεσα στους **Εννέα** που σκότωσαν στην Παραμυθιά ήταν κι ο Τσιάβος Πασχάλης ο πατέ-ρας, με το Γιώργο Λάμπρου το θείο, η μάνα με τη βάβω μάνα της, άρχισαν το μοιρολόγι...

Την Παρασκευή, 24.09.1943, ο πατέρας επέστρεψε στο χωριό. Τον είδαν η μάνα με τη βάβω και δεν πίστευαν στα μάτια τους. Πού έχεις το Γιώργο, ω ρε Τσιάβο; Μαζί πήγατε στην Παραμυθιά, μόνος γύρισες, του 'λεγαν στο μοιρολόγι....

(1). (σ.σ.) Στις 18.09.1943 η οικογένεια του **Σταύρου Πασχάλη** είχε μωρό ηλικίας περί-που 6 μηνών.

Ήθελε να το βαπτίσει. Σύμφωνα με το τοπικό έθιμο, αν και πόλεμος, μετά τη βάπτιση θα έκανε τραπέζι στους συγγενείς και χωριανούς. Ο κάθε προσκεκλημένος θα έριχνε όσα χρήματα είχε ευχαρίστηση μέσα σ' ένα πιάτο. Με τα χρήματα αυτά οι γονείς του μωρού θα του αγόραζαν μια μικρή κατσαρόλα, ή ένα μαστραπά (χάλκινο), γράφοντας πάνω το όνομά του. Το έθιμο αυτό σήμερα έπαψε να τηρείται.

Η ιστορία των Εννέα εκτελεσθέντων, αλλά και των δεκαπέντε που εκτελέστηκαν τον Αύγουστο του 1944 στη Μίχλα είναι και ιστορία της οικογενείας μου. Στην Παραμυθιά χάσαμε τον ένα θείο, το Γιώργο και στη Μίχλα τον άλλον, το Θεοδωρή.

Και οι δυο ήταν αδέρφια της μαυρομάνας μου ».

Οι Πεσόντες από την Τ. Κ. Πλακωτή :

1. Ο Γεωργίου Μάνθος (1906 -1943)

Γονείς : Ο Θεόδωρος και η Χρυσή(3)

Σύζυγος Η Λαμπρινή το γένος Πέτση.

Παιδιά : Η Αθηνά, ο Κώστας, ο Προκόπης κι ο **Μάνθος**.

Ο Μάνθος γεννήθηκε μετά την εκτέλεση του πατέρα του.

(**Πληροφορίες** : Ιωάννης Αηδόνης γραμματέας της Κοινότητας Πλακωτής, Γρηγόρης Αηδόνης (Πλακωτή) και από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου - Μώκου « Η Πλακωτή και οι Πλακωτιώτες ... », Πλακωτή 2010, σελ.151

Η Χριστίνα Γώγου Ληξιαρχος τη Δ.Ε. Παραμυθιάς του Δήμου Σουλίου :

« Στο Αρχείο της Τ.Κ. Πλακωτής **ο Μάνθος Γεωργίου του Μάνθου** και της Λαμπρινής, φέρεται γεννημένος την 23.08.1943, δηλαδή πριν από το θάνατο του πατέρα του. ».

Ο Γεωργίου Μάνθος (1906-1943) με τη σύζυγό του Λαμπρινή

Φωτό (1) : Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου - Μώκου (ό.α), σελ. 151

Επιμέλεια Φωτό : Κωνσταντίνος Τάχιας, Πανεπιστήμιο Στουτγάρδης.

Χριστίνα Γώγου Ληξιαρχος της Δ.Ε. Παραμυθιάς του Δήμου Σουλίου

2. **Γρηγόρης Αηδόνης** : « Η μάνα των εκτελεσθέντων αδερφών Μάνθου και Ευάγγελου Γεωργίου ονομαζόταν **Σοφία Μπότσιου** και ήταν από την Πλακωτή ».

2. Γεωργίου Ευάγγελος (1912-1943)

Γονείς : ο Θεόδωρος **Γεωργίου** και η Χρυσή

Σύζυγος η Βασιλική το γένος Μπούση

Παιδιά : Ο Θύμιος και η **Ανδρονίκη**.

Η Ανδρονίκη γεννήθηκε στις 10.12.1943, δηλαδή μετά την εκτέλεση του πατέρα της,

(**Πληροφ.** : α. Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου – Μώκου : (ό.α.), σελ.148

β. Χριστίνα Γώγου (ό.α.) και Γρηγόρης Αηδόνης .

Ο Ευάγγελος Γεωργίου 1923(:)-1943)

Φωτό (2) :Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου – Μώκου (ό.α.), σελ. 148.

Επιμέλεια Φωτό : Κωνσταντίνος Τάχιας, Πανεπιστήμιο Στουτγάρδης.

- **Ο Προκόπης Γεωργίου**, (Παραμυθιά), γιος του Μάνθου Γεωργίου.

« Όταν σκότωσαν οι Γερμανοί τον πατέρα μου το **Μάνθο** και τον αδερφό του **Βαγγέλη** (θείο μου) μαζί με άλλα 7 άτομα, εγώ ήμουν δύο χρονών. Όπως μου 'λεγε η μάνα μου, τους σκότωσαν κάτω από το Δημοτικό Σχολείο της Παραμυθιάς. Αργότερα πήγαν τους ξέθαψαν. Τα κόκαλά τους τα έβαλαν σε άσπρες σακουλοπάνες και τα πήγαν στη Μεγαλοεκκλησιά της Παραμυθιάς. Εκεί βρίσκονται ακόμα σήμερα ».

3. Ο Πέτσης Ευάγγελος (1923 -1943)

Γονείς : Ο Χρήστος Πέτσης και η Αρετή, το γένος Αναγνωστοπούλου από το Πολύδροσο (Βλαχώρι).

Ανύπαντρος (εκτελέστηκε σε ηλικία 20 ετών)

Αδέρφια του :margariti-gr.de Γρηγόρης, ο Λάμπρος, ο Βασίλης, ο Κώστας, η Δέσπω, η Σταματία και ο Θωμάς.

(Πληροφ. : Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου – Μώκου (ό.α.), σελ.282 – 283)

Ο Πέτσης Ευάγγελος (1923-1943)

Φωτό (3) :Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου – Μώκου (ό.α.), σελ. 283.
Επιμέλεια Φωτό : Κωνσταντίνος Τάχιας, Πανεπιστήμιο Στουτγάρδης.

4. Ο Πέτσης Σταύρος (1915 – 1943)

Γονείς : Ο Θεodorής Πέτσης και η Σταματία το γένος Σπύρου ή Κατή από τις Πέντε Εκκλησιές (Οσδίνα).

Σύζυγος : Η Πανάγιω το γένος Μπότζιου.

Παιδιά : **Η Βαγγελή**, που γεννήθηκε μετά την εκτέλεση του πατέρα της.

Αδέρφια του Σταύρου : Η Φωτεινή, η Μαρία, η Γιαννούλα, η Βασι-λική, ο Γιώργος (Γάκης) και ο Μάνθος,

(**Πληφορ.** : Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου – Μώκου (ό.α.), σελ.272 - 273

- **Ο ΠέτσηςΓάκης** (Ιωάννινα), αδερφός του Πέτση Σταύρου :

« **Στις 18.09.1943** έξι χωριανοί μου έφυγαν από την Πλακωτή με τα ζώα τους (μουλάρια κι άλογα) φορτωμένα με καλαμπόκι με σκοπό να παν στην Παραμυθιά, να το αλλάξουν με λάδι από τους Τούρκους. Στη συνέχεια το λάδι θα το πουλούσαν στα χωριά των Ιωαννίνων. Στα Σιαμέτια τους έπιασαν Τούρκοι και Γερμανοί.

Από τα αρ. **Ο ΠέτσηςΣταύρος (1918-1943)** με τους γονείς του, Σταματία και Θεόδ

Φωτό (4) : Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου - Μώκου (ό.α.) σελ. 272
Επιμέλεια Φωτό : Κωνσταντίνος Τάχιας, Πανεπιστήμιο Στουτγάρδης.

Αφού τους πήραν τα ζώα με τα φορτία και ό,τι άλλο είχαν μαζί τους, τους έκλεισαν στο Δημοτικό Σχολείο της Παραμυθιάς. Την άλλη μέρα από τους έξι χωριανούς μας, εκτέλεσαν μόνο τους πέντε μαζί με άλλους τέσσερις. Ο έκτος, **ο Γεωργίου Λάμπρος**, από λάθος δεν εκτελέστηκε. Μετά από μια εβδομάδα επέστρεψε στο χωριό. Τους **Εννέα** έθαψαν στο μέρος που εκτέλεσαν. Αργότερα οι χωριανοί μας πήγαν και τους ξέθαψαν ... »

- **Ο Γρηγόριος Αηδόνης (ό.α.) :**

Ο Σταυρόπουλος Δημήτριος, ο Πέτσης Ευάγγελος και ο ΠέτσηςΣταύρος πήγαιναν τακτικά την εποχή της Κατοχής στα χωριά των Ιωαννίνων για να πουλήσουν λάδι. Κάθε φορά όμως που πήγαιναν στα χωριά που κατείχε το ΕΑΜ, έπρεπε να πάρουν απ' αυτό ειδική ομαδική γραπτή άδεια. Σε κάποιο ταξίδι επιστροφής τους, όταν έφθασαν στη Τίρια, έσχισαν την άδεια τους, γιατί δεν την χρειάζονταν. Τους είδαν οι Ιταλοί στρατιώτες. Μάζεψαν τα κομ-μένα χαρτιά. Τα κόλλησαν ένα ένα και τα παρέδωσαν στους Γερμανούς. Στη συνέχεια οι Γερμανοί, αφού σημείωσαν τα ονόματά τους, τους εκτέλεσαν στις 19.09.1943 κάτω από το Δημοτικό Σχολείο της Παραμυθιάς με την κατηγορία ότι τροφοδοτούσαν με τρόφιμα τους Αντάρτες ».

Ο Δημήτριος Σταυρόπουλος (1893-1943)

Φωτό (5): Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου - Μώκου (ό.α.) σελ.299.

Επιμέλεια Φωτό : Κωνσταντίνος Τάχιας, Πανεπιστήμιο Στουτγάρδης.

5. Ο Δημήτριος Σταυρόπουλος (1893-1943)

Γονείς : Ο Σταυρόπουλος Βασίλειος και η Κατερίνα (Τσουρίλα)

Σύζυγος : Η Φωτεινή Κάτσιου.

Παιδιά : Ο Δονάτος, η Ευανθία, η Σταματία και ο Σταύρος.

- **Ο Σταυρόπουλος Σταύρος**, γιος του εκτελεσθέντος Δημητρίου :

« Πολλοί Πλακωτιώτες ήταν αγωγιάτες. Πιμαgariti-gr.δεραμουθιά με καλαμπόκι και το άλλαζαν με λάδι από τους Τούρκους. Έδιναν περίπου μιάμιση οκά καλαμπόκι κι έπαιρναν μια οκά λάδι. Ύστερα το λάδι το πουλούσαν σε χωριά των Ιωαννίνων. Όταν όμως πήγαιναν σε χωριά που τα είχε στον έλεγχο το ΕΑΜ, έβγαζαν ειδική άδεια. Το Μάη του 1943 ο πατέρας μου μαζί με το Σταύρο Πέτση επέστρεφαν από αγώι στην Πλακωτή.

Στο χωριό Βουτσαρά έσκισαν την άδεια του ΕΑΜ. Εκείνη τη στιγμή σταμάτησε ένα στρατιωτικό αμάξι. Κατέβηκαν Ιταλοί στρατιώτες και, βλέποντας τα σκισμένα χαρτιά, τα κόλλησαν ένα ένα. Ύστερα, αφού διάβασαν τα ονόματα, τους έπιασαν, τους πήγαν στα Γιάννενα κι εκεί ώρες τους ανάκριναν και τους έδερναν.

Ο μπαρμπα-Σπύρος, αδερφός του πατέρα μου, είχε δυο

Από τα αριστερά : **Ο Σταύρος Σταυρόπουλος**, η σύζυγός του Αθηνά, η Ελένη κι ο Γρηγόρης Αηδόνης, η μάνα της Αθηνάς, (η Νικόλα Πέτσαινα) και η Φωτεινή Στάθη.
Από τα αριστερά τα παιδιά : Η Χρυσούλα Σταυροπούλου, η Φρειδερίκη Αηδόνη με τον Ανδρέα Αηδόνη και ο Τάκης Σταυρόπουλος. »

Φωτό (6) : Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου - Μώκου (ό.α.) σελ. 300
Επιμέλεια Φωτό : Κωνσταντίνος Τάχιας, Πανεπιστήμιο Στουτγάρδης.

Ιταλούς γνωστούς στη Ζίτσα. Τους έδωσε ένα εκατομμύριο δραχμές της εποχής εκείνης και τους άφησαν ελεύθερους. Ο πατέρας μου στις 18.09.1943, μέρα Σάββατο, πήγαινε μαζί με άλλους χωριανούς στο παζάρι της Παραμυθιάς. Στα Σιαμέτια τους έπιασαν οι Γερμανοτσάμηδες. Μετά από ανάκριση κατηγόρησαν **πέντε** από την Πλακωτή και **τέσσερι** από τα διπλανά χωριά ότι έρχονταν στην Παραμυθιά για ν' αγοράσουν τρόφιμα για τους Αντάρτες. Όταν την άλλη μέρα ο πατέρας μου άκουσε στην αίθουσα του Σχολείου, ανάμεσα στα ονόματα των εννιά, το όνομά του, φώναξε κάποιον Αναγνωστόπουλο από το Βλαχώρι, αδερφό του γιατρού που είχε πνιγεί στο Ιόνιο :

- Πάρε αυτό το πορτοφόλι, του 'πε, και δώσ' το στο παιδί μου το Σταύρο.

Ο Αναγνωστόπουλος, επειδή φοβήθηκε, δεν το πήρε. Αμέσως μετά, αφού τους έβγαλαν από την αίθουσα, τους κατέβασαν κάτω από το Δημοτικό Σχολείο. Εκεί τους έβαλαν όρθιους στη γραμμή. Άρχισαν με το πολυβόλο να ρίχνουν εναντίον τους. Καθέναν που χτυπούσαν οι σφαίρες, έπεφτε νεκρός. Όταν έφθασαν και στον πατέρα μου, δίπλα του στεκόταν **ο Μάνθος Γεωργίου**, το πολυβόλο έπαθε εμπλοκή. Εκείνη τη στιγμή, ενώ μπορούσαν να φύγουν, δεν έφυγαν. Εμειναν εκεί όρθιοι μέχρι που έφτιαξαν το πολυβόλο...

Το Γιώργο Λάμπρου από την Οσδίνα τον εκτέλεσαν από λάθος. Στη θέση του είχαν να εκτελέσουν **τον Λάμπρο Γεωργίου** από την Πλακωτή.

Εμείς μετά από χρόνια πήγαμε στην Παραμυθιά και τους ξεθάψαμε. Τον Μάνθο Γεωργίου τον αναγνώρισαν οι δικοί του, επειδή είχε χρυσά δόντια.

Εγώ τον πατέρα μου από το ένα μπροστινό μεγάλο σχιστό δόντι, αλλά και από το πορτοφόλι του που είχε μέσα μια δικιά του φωτογραφία και πολλά χαρτιά Χρήματα δεν υπήρχαν. Μόλις όμως έπιασα τα χαρτιά και τη φωτογραφία, έγιναν αμέσως σκόνη. Το πορτοφόλι του, επειδή ήταν από δέρμα, διατηρούνταν σε καλύτερη κατάσταση. Στη συνέχεια αγοράσαμε ένα άσπρο ύφασμα. Το πήγαμε σ' ένα ράφτη της Παραμυθιάς και, αφού μας έραψε δυο μεγάλες σακούλες, βάλουμε μέσα όλα τα κόκαλα. Ύστερα τα πήγαμε στη Μεγαλοκκλησιά (Παναγία) »

Το άνοιγμα του τάφου - ο ενταφιασμός

Τον τάφο των **Εννέα** εκτελεσθέντων Επαρχιωτών, μετά από διαταγή του Γερμανού υπεύθυνου της Παραμυθιάς, τον άνοιξαν οι έξι Βελλιανίτες, που στις 12.09.1943 είχαν συλληφθεί από Γερμανούς στρατιώτες στον Κορύλα της Βέλλιανης και στις 19 του ιδίου μηνός κρατούνταν αιχμάλωτοι στο Δημοτικό Σχολείο (Βούλγαρη) της Παραμυθιάς. Στη συνέχεια ενταφίασαν τα τρυπημένα από τις σφαίρες πτώματά τους. Άλλες πληροφορίες αναφέρουν ότι τον τάφο τον άνοιξαν οι ίδιοι οι μελλοθάνατοι.

Αν οι πληροφορίες αυτές ευσταθούν; τότε ποιος τους ενταφίασε;

(Βλ. Εφημερίδα Θεσπρωτική : αριθμ. Φύλλου 11994, ημερομηνίας 15-16 /03.02.2014)

Το μνημείο Πεσόνητων της Πλακωτής

Για να τιμήσει η Κοινότητα της Πλακωτής τα θύματα της τριπλής Κατοχής, με ενέργειες του προέδρου της, καθηγητή μαθηματικών **Δημο-σθένη Πέτση**, ανέγειρε στη θέση Παναγία το 1999 μνημείο Πεσόνητων.

Το μνημείο φιλοτέχνησε ο **Κωνσταντίνος Τσίτος** :

Το Μνημείο πεσόνητων της Τοπικής Κοινότητας Πλακωτής του Δήμου Σουλίου.

Στη μαρμαρίνη λευκή ορθογώνια πλάκα του διακρίνονται (όχι καθαρά) τα ονοματεπώνυμα και η ηλικία όλων όσων έπεσαν από την Τ.Κ. Πλακωτής κατά διάρκεια της Κατοχής.

Ανάμεσά τους είναι και οι εκτελεσθέντες την 19^η Σεπτέμβρη του 1943. Το μνημείο ανεγέρθηκε στη θέση Παναγιά το 1999 με ενέργειες του προέδρου της Κοινότητας Πλακωτής **Δημοσθένη**

Πέτση, καθηγήτῆ μαθηματικῶν και δαπάνες του Ταμείου ΣΑΤΑ

Φιλοτέχνησε ο γλύπτης Κωνσταντίνος Τσίτος (Ηγουμενίτσα)

Φωτό (7) : Παναγιώτας Κολιούση – Νικολάου (νηπιαγωγού)

Πληροφορίες : α. Παναγιώτα Κολιούση – Νικολάου (νηπιαγωγός)

β. Ιωάννης Αηδόνης (Γραμματέας Πλακωτής)

- **Ο Κωνσταντίνος Τσίτος (γλύπτης και ζωγράφος) :**

« ... Στη μορφή που εικονίζεται στο πάνω μέρος του μνημείου, διακρίνεται η κεφαλή κοριτσιού και δεξιά της περιστέρι. Η κεφαλή συμβολίζει τον πρώτο νεκρό της Πλακωτής κατά την Κατοχή. Και ο πρώτος αυτός νεκρός ήταν ένα μικρό κορίτσι. Το περιστέρι, όπως όλοι γνωρίζουν, συμβολίζει την ειρήνη ».

- **Ο Γρηγ. Αηδόνης αφηγείται για τον πρώτο νεκρό της Πλακωτής :**

« Με την κήρυξη του πολέμου στις 28 Οκτωβρίου 1940, οι Ιταλοί βομβάρδισαν την Πλακωτή. Εμείς, όταν είδαμε τα αεροπλάνα, νομίσαμε ότι ήταν δικά μας. Σαν όμως άρχισαν να μας βομβαρδίζουν, τρέξαμε να σωθούμε στο Δημοτικό σχολείο. Εκείνη την ώρα η γυναίκα του αδελφού μου παίρνοντας αγκαλιά τη μικρή της **Αθηνά**, κατευθύνθηκε προς το σπίτι της. Ακριβώς την στιγμή που άνοιξε την πόρτα, έπεσε πιο πάνω μια βόμβα, σκοτώνοντας ένα γαϊδούρι και ξεκόβοντας πολλές πέτρες. Μια από τις πέτρες αυτές χτύπησε στο κεφάλι την Αθηνά. Η Αθηνά ήταν τότε τριών χρονών. Τραυματίστηκε θανάσιμα. Οι γονείς της την μετέφεραν αμέσως στο αεροδρόμιο της Βέλλιανης. Εκεί ήταν στρατιωτικοί γιατροί. Όσπου όμως να φτάσουν, ξεψύχησε.

Η Αθηνά ήταν για το χωριό μας ο πρώτος νεκρός του Ελληνοϊταλικού πολέμου. ... »

Ο Παπαναστάσης (Στάθης) με την πρεσβυτέρα του Φωτεινή Αηδόνη

Η Φωτεινή ήταν ανάμεσα στους 60 συλληφθέντες κατά τη 18^η Σεπτεμβρίου του 1943. Την επομένη μέρα, Κυριακή, την άφησαν ελεύθερη, επειδή στην Πλακωτή είχε για βύζαγμα τη μικρή της κόρη **Νίκη**.

Φωτό (8) : Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου – Μώκου (ό.α.), σελ. 286.

Βιβλιογραφία :

- **Δήμητρας Αθανασίου - Μώκου** : « Η Πλακωτή και οι Πλακωτιώτες... », Πλακωτή 2010
- **Αθανασίου Γκότοβου**, καθηγητή του Τμήματος Φ.Π.Ψ. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων : « **Το Ολοκαύτωμα της Μίχλας** », ομιλία, Αύγουστος 2009, σελ. 2.
- **Ελληνική Γνώμη** (Εφημερίδα για τον Ελληνισμό της Ευρώπης) : « Εκδήλωση ιστορικής Μνήμης για το ολοκαύτωμα στη Μίχλα Θεσπρωτίας » Αύγουστος 2009, σελ. 9
- **Θεσπρωτική** εφημερίδα Ηγουμενίτσας, αριθμ. Φύλλου 11994, 15-16 /03.02.2014

3) Η εκτέλεση των Εννέα Επαρχιωτών (τρίτο)

Οι Πέντε ηρωίδες χήρες των εκτελεσθέντων Επαρχιωτών

Από τους οκτώ άντρες που εκτελέστηκαν στις 19.09.1943, οι πέντε(1)άφησαν πίσω τους ηρωίδες χήρες και μικρά παιδιά. Οι ηρωίδες αυτές μέσα από το βαρύ χαμό των ανδρών τους βρήκαν την παρηγοριά, το κουράγιο και τη δύναμη να αντιμετωπίσουν όλες τις αντιξοότητες και δυσκολίες του τότε πολέμου, αλλά και του άλλου που ήρθε σα συνέχεια. Πάλεψαν όχι μόνο με τα δεινά των πολέμων, αλλά και της ειρήνης. Έζησαν σχεδόν όλες μέχρι το τέλος της ζωής τους εν χηρεία. Τα μαύρα από το κορμί τους δεν τα έβγαλαν. Ανάθρεψαν τα παιδιά τους μέσα στην

ηπειρωτική παράδοση, αναδεικνύοντάς τα σε άξιους της κοινωνίας πολίτες. Δύο από τις Πέντε ηρωίδες ήταν έγκυες, όταν εκτέλεσαν τους άντρες τους. Άντεξαν τη μεγάλη συμφορά του χαμού τους. Το αγόρι που γεννήθηκε από την ηρωίδα χήρα του Μάνθου Γεωργίου, σύμφωνα με την ηπειρωτική συνήθεια, ο νουνός του το ονόμασε Μάνθο, όνομα που είχε κι ο αδικοχαμένος πατέρας του. Το κορίτσι που γέννησε η δεύτερη ηρωίδα, η χήρα του Ευάγγελου Γεωργίου, αδελφού του Μάν-

(1). Οι υπόλοιποι τρεις άντρες είναι : Δύο ανύπαντροι, ο Κώστας Ρίζος και ο Ευάγγελος Πέτσης και ο χήρος Ευάγγελος Σιαμάντης.

θου, του έδωσαν το όνομα **Ανδρονίκη**, που σημαίνει τη νίκη των ανδρών, των ενδόξων ηρώων ...

Οι Πέντε ηρωίδες χήρες

- 1) Η Λαμπρινή Πέτση, χήρα του Μάνθου Γεωργίου.
- 2) Η Βασιλική Μπούση, χήρα του Ευάγγελου Γεωργίου.
- 3) Η Πανάγιω Μπότζιου, χήρα του Σταύρου Πέτση.
- 4) Η Φωτεινή Κάτσιου, χήρα του Δημητρίου Σταυρόπουλου.
- 5) Η Αλεξάνδρα Μπαλαούρα χήρα του Γεωργίου Θεοδώρου.

Συλληφθέντες κατά τη 18^η Σεπτέμβρη 1943 που επέζησαν και επέστρεψαν στα χωριά τους :

Από το Πόποβο :

- 1) Η Γιάννη Ζορκάδαινα (σύζυγος του Γιάννη Ζορκάδαινα)
 - 2) Η Γάκη Σούφαινα (σύζυγος του Γάκη Σούφη)
- (πληροφορίες : Ο Νικόλαος Κούρτης (σύβοτα) και η Ανθούλα Ντάνη (Ηγουμενίτσα)

Από την Ελαταριά (Λαμπανίτσα) :

- 1) Η Παρασκευή Σωτ. Γεωργίου, σύζυγος του Γιάννη Μώκου
 - 2) Η Σταματία Μώκου, κόρη του Γιάννη Μώκου
 - 3) Η Όλγα Γεωργίου Μώκου, σύζυγος του Χαράλαμπου Γιάκη
 - 4) Η Πανάγιω Νικολάου. Δήμου, σύζυγος του Χαρίση Μώκου
 - 5) Η Κρυστάλλω, κόρη του Θαν. Νάσιη, παντρεύτηκε στην Πέρδικα
 - 6) Η Γκέλω Τζώρτζη, σύζυγος του Πέτρου Μώκου
- (Πληροφορίες : Σταματία Μώκου – Χαλιάσου).

Από τις Πέντε Εκκλησιές (Οσδίνα)

- 1) Ο Πασχάλης Σταύρος
 - 1) Ο Αθανασίου Αντώνης
- (Πληροφ. : Ηλίας Κωστούλας (Ιωάννινα) και Δονάτος Πασχάλης (Π. Εκκλησ.)

Από την Πλακωτή :

- 1) Ο Γεώργιος Σταυρόπουλος του Ευθυμίου. Ανιψιός του εκτελεσθέντος

Δημητρίου Σταυρόπουλου.

2) **Η Φωτεινή Αηδόνη**, κόρη του Γιάννη Αηδόνη. Αργότερα η Φωτεινή έγινε πρεσβυτέρα του Παπαναστάση (Στάθη) από την Πλακωτή.

Την Φωτεινή την άφησαν ελεύθερη την άλλη μέρα, Κυριακή, επειδή είχε για θήλασμα μωρό.

3) **Ο Λάμπρος Γεωργίου** του Σταύρου. Ο Λάμπρος, αν και λεγόταν Γεωργίου, δεν εκτελέστηκε, επειδή, όταν φώναξαν το όνομά του, βγήκε έξω **ο Γεώργιος Λάμπρου** από τις Πέντε Εκκλησιές.

4) **Η Πανάγιω Στάθη**, σύζυγος του Νικολάου Πέτση.

5) **Η Βασίλω Κάτσιου**, σύζυγος του Νικολάου Κάτσιου

6) **Ο Χρήστος Νικολάου του Σταύρου.**

7) **Ο Ηλίας Κωστούλας του Νικολάου ».**

(Πληροφορίες : Γρηγόρης Αηδόνης και Σταύρος Σταυρόπουλος)

Η Σοφία Τζώρτζη, σύζυγος του Χαρίση Γιάκη.

Φωτό :Από το Αρχείο του Μιχάλη Κάλλη Νεράιδα (Μενίνα).

(2) Σύμφωνα με πρόσφατες έγκυρες πληροφορίες, το μωρό της **Φωτεινής Αηδόνη-Στάθη** κατά την απελευθέρωσή της στις 19.09.1943, δεν ήταν η **Νίκη**, όπως εγράφη στην προηγούμενη συνέχεια - **Θεσπρωτική**, φύλλο 12018/24.04.2014, σελ. 10. και **Ερευνα** Ιωαννίνων, φύλλο 779/24.04.2014, σελ. 22.

Το Αρχείο της Τ.Κ. Πλακωτής του Δήμου Σουλίου εκλάπη στην Κατοχή από το σπίτι του Προέδρου της και πουλήθηκε για χαρτί σε μπακάληδες της Παραμυθιάς.

Η ανασύνταξη του Δημοτολογίου της έγινε το 1947. Για το λόγο αυτόν, για τους γεννηθέντες στην Πλακωτή πριν το 1947, δεν υπάρχουν στοιχεία.

Η Παναγιώτα Κάτσιου, σύζυγος του Ζώη Παπαγιάννη

Φωτό : Από το Αρχείο του Μιχάλη Κάλλη Νεράιδα (Μενίνα)

Από την Πετροβίτσα :

- **Ο Μιχάλης Κάλλης Νεράιδα (Μενίνα)**

« Στις 18.09.1943, Σάββατο πρωί, πολλές γυναίκες ξεκίνησαν από την Πετροβίτσα για να παν στο παζάρι της Παραμυθιάς να ψωνίσουν για τα σπίτια τους.

Στα Σιαμέτια τις έπιασαν οι Γερμανοτσάμηδες. Τις έκλεισαν στο Δημοτικό Σχολείο και μετά από μια ή δυο μέρες μπήκε στην αίθουσα που τις είχαν κλεισμένες ένας Ιταλός στρατιώτης και φώναξε στα ιταλικά :

- Όποια γυναίκα έχει στο σπίτι της μωρό να φύγει.

Πίκολο, πίκολο φώναξαν τρεις, αν και μια από αυτές δεν είχε μωρό παιδί.

Οι τρεις αυτές γυναίκες που ελευθερώθηκαν και γύρισαν στο χωριό ήταν :

1) Η Σταματία Πανταζή, σύζυγος του Γεωργίου Κάλλη.

2) Η Σοφία Τζώρτζη, σύζυγος του Χαρίση Γιάκη.

3) Η Πανάγιω Κάτσιου, σύζυγος του Παπαγιάννη Ζώη.

Η Σταματία Πανταζή, σύζυγος Γεωργίου Κάλλη
Φωτό : Από το Αρχείο του Μιχάλη Κάλλη Νεράιδα (Μενίνα)

(Οι παραπάνω κατάλογοι είναι ελλιπείς. Καλόν είναι ο Δήμος Σουλίου, στη δικαιοδοσία του οποίου υπάγονται οι Τοπικές Κοινότητες των συλληφθέντων, να αναλάβει πρωτο-βουλία ώστε να ελεγχθούν και συμπληρωθούν)
Δύο μαρτυρίες ζώντων, που συνελήφθησαν από τους Γερμανούς στις 18.09.1943 και απελευθερώθηκαν στις 24.09.1943

- Ηλίας Κωστούλας (Ιωάννινα)

Ο Ηλίας Κωστούλας γεννήθηκε στην Τ. Κ. Πλακωτή. Σήμερα, αν και ζει σε μεγάλη ηλικία, η μνήμη του δεν τον έχει εγκαταλείψει. Η τηλεφω-νική μας επικοινωνία γινόταν πάντα με τη βοήθεια της ευγενέστατης συζύγου του Αλεξάνδρας :
« Εμάς μας έπιασαν οι Γερμανοί το Σάββατο το πρωί στα Σιαμέτια. Πηγαίναμε στην αγορά της Παραμυθιάς για να ψωνίσουμε για τα σπίτια.

Από τα αριστερά : Ο Αντώνης Κωστούλας με τη σύζυγό του Έλλη, η Αλεξάνδρα με το σύζυγό της Ηλία Κωστούλα και ο Γιάννης Κωστούλας επίσης με τη σύζυγό του Παναγιώτα.

Φωτό : Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου – Μώκου :
« Η Πλακωτή και οι Πλακωτιώτες », Πλακωτή 2010 σελ. 181

μας. Από το χωριό μου και από τις Πέντε Εκκλησιές ήμασταν δώδεκα άτομα, ένα μπουλούκι. Πίσω έρχονταν κι άλλα μπουλούκια. Μόλις φτάσαμε πιο πάνω από τα Σιαμέτια, μας σταμάτησαν οι Γερμανοτσάμηδες. Την ώρα αυτή τα μπουλούκια που έρχονταν από πίσω, όταν είδαν ότι εμάς μας έπιασαν, γύρισαν αμέσως πίσω. Από τα Σιαμέτια μας πήγαν στην Παραμυθιά. Εκεί δώδεκα άτομα, όλο το μπουλούκι, όκτώ άντρες και τέσσερις γυναίκες, μας έκλεισαν σε μια αίθουσα του Δημοτικού Σχολείου. Ό,τι πράγματα είχαμε πάνω μας, μας τα πήραν. Μας είπαν, όμως, ότι θα μας τα δώσουν πίσω. Εκεί μας ανάκριναν. Μας ρωτούσαν μήπως ερχόμασταν στην Παραμυθιά για να ψωνίσουμε για τους Αντάρτες. Στις ανακρίσεις ήταν ο Μαζάρ Ντίνο μαζί με τον αδερφό του το Νουρί. Στο Δημοτικό Σχολείο φέρανε αργότερα κι άλλα άτομα, κάπου ογδόντα, άντρες και γυναίκες. Τα άτομα αυτά ήταν : Από το Βλαχώρι κάποιος Αναγνωστόπουλος, αδερφός του γιατρού Αναστάση Αναγνωστόπουλου. Από την Πετροβίτσα η γυναίκα του Γάκη Κάλλη. Από τη Λαμπανίτσα σαράντα άτομα περίπου και από το Πόποβο μερικές γυναίκες. Εκεί στο Δημοτικό Σχολείο συναντήσαμε και πεντέξι αιχμάλωτους Βελλιανίτες. Ανάμεσά τους ήταν κι ο Τσίλης Μπίκας(3)με τον οποίο εγώ

(3) Ο Τσίλη Μπίκας του Παναγιώτη (Τσίλη Παναγιώτης) είχε συλληφθεί στην Άνω Βέλλιανη από τους Ναζί στις 12.09.1943 μαζί με άλλους πέντε χωριανούς του. Στις 18 και 19 Σεπτέμβρη του 1943 οι Βελλιανίτες ήταν αιχμάλωτοι των Γερμανών στην

γνωρίζομαι από το στρατό. Υπηρετούσαμε στρατιώτες στο 627 Τάγμα. Σήμερα

θα κοντεύει τα ενενήντα. Δεν ξέρω αν ζει. Την άλλη μέρα Κυριακή, στις τρεις η ώρα το απόγευμα, ήρθε στην αίθουσα που μας είχαν κλεισμένους ένας Γερμανός, κρατώντας στα χέρια του μια κατάσταση με ονόματα. Μαζί του είχε κι έναν Τούρκο διερμηνέα.

- Μάστε τα πράγματά σας, μας είπε. Ύστερα διάβασε πέντε ονόματα από την Πλακωτή και ένα από τις Πέντε Εκκλησιές. Εδώ έγινε κάποιο λάθος με τα ονόματα Γεωργίου Λάμπρος και Λάμπρου Γεώργιος. Αντί να πάρουν μαζί τους τον Γεωργίου Λάμπρο, πήραν τον Λάμπρου Γεώργιο. Τα πέντε αυτά άτομα τα πήρε μαζί του, χωρίς να τους πει που τα πάει. Μετά από μισή ώρα ακούσαμε κάτω από το Δημοτικό Σχολείο, σε απόσταση πενήντα μέτρων, πυροβολισμούς. Εγώ βγήκα στην αυλή του Σχο-λείου. Δεν μας είχαν κλειδωμένους. Εκεί είδα το γερμανικό απόσπα-σμα, δέκα περίπου στρατιώτες που έρχονταν από κάτω. Κρατούσαν ένα πολυβόλο και μερικοί γελούσαν. Αργότερα μάθαμε ότι τα άτομα που σκότωσαν ανήλθαν σε 9. Ανάμεσά τους ήταν και δυο από τη Λαμπανίτσα, ένας γέροντας 75 χρόνων μ' ένα παιδί που πλησίαζε τα 15. Επίσης σκότωσαν και μια γριά από το Πόποβο, την Τσίλη Κουτούπαινα. Εμάς μας κράτησαν στην Παραμυθιά έξι μέρες. Κάθε μέρα μας πήγαιναν πίσω στο Γαλατά ως την εκκλησία της Άγιας Κυριακής και ανοίγαμε με κασμάδες και φτυάρια δεξιά από το δρόμο χαντάκια.. Το βράδυ μας έφερναν πίσω στο Δημοτικό Σχολείο. Η αίθουσα που κοιμόμασταν ήταν γεμάτη με ψείρες. Φαγητό μας έδιναν οι Γερμανοί κι ο Δήμαρχος (σ.σ. Πρόεδρος) της Παραμυθιάς. Μας έφερναν ένα καζάνι πότε με πατάτες και πότε με κριθαράκι ή μακαρόνια. Δεν μπορούσαμε όμως να φάμε, γιατί ήταν γεμάτο με μύγες. Εγώ γνώριζα κάποιο Μάνο από την Παραμυθιά. Είχε ένα μικρό μαγειρείο. Αυτός κρυφά μου 'φερνε πού και πού φαγητό. Την Πέμπτη 23.09.1943 ένας στρατιώτης μας είπε :

- « Domani Mama. Domani ».

Εμείς με το Domani καταλάβαμε ότι την άλλη μέρα θα μας άφηναν ελεύθερους. Πράγματι το πρωί της Παρασκευής μας απελευθέρωσαν, αφού μας έδωσαν πίσω ό,τι πράγματα μας είχαν πάρει. Εμένα όμως έλειπαν από το πορτοφόλι, σχεδόν, όλα τα λεφτά. Όταν τους εξήγησα ότι σας έδωσα περισσότερα χρήματα, μου απάντησαν :
- Τ' άλλα, έλα αύριο να τα πάρεις.

Παραμυθιά.. Κλεισμένοι στο Δημοτικό Σχολείο της Παραμυθιάς, άκουσαν τους πυροβολισμούς της εκτέλεσης
των Εννέα. Αργότερα, άνοιξαν τον τάφο τους και στη συνέχεια τους χωμάτισαν.

Δεν ξαναγύρισα. Χαλάλι τους τα λεφτά που μου κράτησαν. Πόλεμος ήταν. Αν επέμενα, μπορεί και να με σκότωναν.

Φεύγοντας, μας έδωσαν ένα χαρτί, στο οποίο έγραφαν το δρόμο που έπρεπε να πάρουμε για να επιστρέψουμε στα χωριά μας. Εμείς, που ήμασταν από τα χωριά Πετροβίτσα, Πλακωτή και Πέντε Εκκλησιές πήραμε το δημόσιο δρόμο του Μεταξυ, Παραμυθιά – Γιάννενα. Οι άλλοι που ήταν από τη Λαμπανίτσα και Πόποβο, πήραν το δρόμο για τη Σκάλα της Παραμυθιάς. Όταν όμως έφθασαν πάνω από τα Σιαμέτια, άρχισε μεγάλη μάχη και χωρίστηκαν. Άλλοι έκαναν το λάκκο κάτω κι άλλοι τον λάκκο πάνω προς τη Σκάλα. Γλίτωσαν όμως και δε σκοτώθηκε κανένας.

Εμείς, φθάνοντας στον Πλάτανο του Αράπη, συναντήσαμε τον Τούρκο Μουσάτη Εσίτη

από την Πετροβίτσα. Κρατούσε μια αραβίδα. Γνώριζε πολλούς από μας και πολλούς απ' αυτούς που είχαν σκοτώσει στο Δημοτικό Σχολείο. Αυτός μας βοήθησε.

- Μην πάτε από το δημόσιο δρόμο, μας είπε. Στρίψτε το μονοπάτι δεξιά και βγείτε στον παλιό δρόμο.

Τον ακούσαμε. Προχωρώντας, φθάσαμε στην Τσουρίλα (Καλλιθέα) κι από κει στα χωριά μας. ... »

-Σταματία Μώκου, σύζυγος του Λάζαρου Χαλιάσου (Παραπόταμος)

-Η Σταματία Μώκου – Χαλιάσου κατάγεται από την Τ. Κ. Ελαταριά (Λαμπανίτσα) του Δήμου Σουλίου. Στις 18-09-943 συνελήφθη στον Άι Δονάτο (Σιαμέτια) της Παραμυθιάς από τους Γερμανούς και τους Αλβανοτσάμηδες. Έζησε από κοντά την εκτέλεση των **Εννέα Επαρχιωτών** και παρέμεινε αιχμάλωτη στην Παραμυθιά έξι μέρες :

« Το Σάββατο το πρωί 30 χωριανοί (28 γυναίκες και 2 άντρες) ξεκινήσαμε από την Λαμπανίτσα για να πάμε στο παζάρι της Παρα-μυθιάς. Εγώ ήμουν η μικρότερη κοπέλα. Είχε κι άλλες, αλλά ήταν μεγαλύτερες. Η μάνα μου, επειδή δεν είχε ζώο, είχε φορτωθεί μ' ένα τσουβάλι πατάτες. Σ' εμένα είχε δώσει ένα μικρό σακούλι. Πήραμε το δρόμο Λαμπανίτσα – Άνω Σέλλιανη – Παραμυθιά, επειδή ήταν πλησιέστερος από το δρόμο της Σκάλας. Στη Άνω Σέλλιανη συναντήσαμε τον Πρόεδρο του χωριού. Αν και οι Γερμανοί του είχαν πει, το Σάββατο να μην περάσει κανένας για την Παραμυθιά, αυτός δε μας είπε τίποτε. Μετά τη Σέλλιανη ανταμώνσαμε με τους Πλακωτιώτες. Πήγαιναν κι αυτοί για το παζάρι της Παραμυθιάς. Ένας απ' αυτούς, δυο μέτρα ψηλός, είπε στη μάνα μου :

- Και τώρα πού πάμε μωρ Τσιέβω;

- Τι μάρι τι τομάρι, του απάντησε.

Η Σταματία Μώκου με το σύζυγό της Λάζαρο Χαλιάσο και την κορούλα τους Βαρβάρα.

Φωτό : Από το βιβλίο της Δήμητρας Αθανασίου – Μώκου (ό.α.), σελ.23.

Επιμέλεια φωτό : Κωνσταντίνος Τάχιας Πανεπιστήμιου Στουτγάρδης

Όταν φθάσαμε κοντά στη Μεγάλη βρύση, πάνω από τα Σιαμέτια, είδαμε τους Γερμανούς. Ο χωριανός μας ο **Γκέλη Σιαμάντης** είχε μια μαύρη σακούλα με λεφτά. Τη σακούλα αυτή προσπάθησε να τη δώσει στη μάνα μου. Η μάνα μου όμως αρνήθηκε να την πάρει. Το ίδιο έκαναν και οι άλλες χωριανές. Μόλις φτάσαμε στη βρύση, μας έπιασαν οι Γερμανοί με τους Τούρκους. Μας έκαναν αμέσως έρευνα παντού. Εγώ είχα πλεγμένα τα μαλλιά κοτσίδες. Οι Τούρκοι μ' έβαλαν και τις έλυσα, για να δουν μήπως είχα μέσα κάτι κρυμμένο. Εκεί ήρθαν και γυναίκες από το Πόποβο, φορτωμένες με ζαλίκια ξύλα (σκάρπες). Τα πήγαιναν για να τα πουλήσουν στην Παραμυθιά. Άρχισαν να τις χτυπάν με τον υποκόπανο των όπλων. Στη συνέχεια, αφού μας πήραν ό,τι είχαμε μαζί μας, μας έκλεισαν όλους σε μια αίθουσα του Δημοτικού Σχολείου της Παραμυθιάς. Στο πάτωμα ήταν σχισμένες πολλές παλιές εφημερίδες. Τους άντρες άρχισαν να τους ανακρίνουν. Η μάνα μου φοβόταν μήπως ανακρίνουν κι εμένα και πω τίποτε για τον πατέρα που είχε όπλο και ήταν Αντάρτης. Ευτυχώς όμως δεν με ανάκριναν.

Την άλλη μέρα πήραν εννιά άτομα και τους εκτέλεσαν κάτω από το Σχολείο. Εμείς ακούσαμε τους πυροβολισμούς και κάναμε το σταυρό. Τη Δευτέρα εφτά γυναίκες ανάμεσα στις οποίες ήμουν κι εγώ με τη μάνα, μας έβαλαν και καθαρίζαμε τις αυλές των σπιτιών του Μαζάρ Ντίνο και άλλων Τούρκων. Μια μέρα ο Μαζάρ Ντίνο μου 'δωσε μια σκούπα για να σκουπίσω. Η μάνα μου, που δε φοβόταν κανένα, αγρίεψε.

- Τι κάνεις εκεί; του 'πε. Στο μωρό δίνεις σκούπα, να σκουπίσει;

Ο Μαζάρ την πήρε πίσω, χωρίς να απαντήσει.

Μια άλλη μέρα πήγαμε πάλι να καθαρίσουμε την αυλή του σπιτιού του Μαζάρ Ντίνο. Το σπίτι του ήταν μεγάλο και ψηλό. Απ' έξω περίμεναν για ανάκριση πεντέξι άντρες. Η μάνα μου, αφού κουβέντιασε για λίγο μαζί τους, μας είπε :

- Οι άντρες που κάθονται έξω είναι από τη **Βέλλιανη**. Περιμένουν να τους ανακρίνουν. Θα τους σκοτώσουν τους καημένους. Κρίμα.

Οι άλλοι φυλακισμένοι από το πρωί ως το βράδυ δούλευαν στο δρόμο.

Τις μέρες που ήμασταν φυλακισμένοι, ο Δήμαρχος (σ.σ.Πρόεδρος) της Παραμυθιάς μας έφερνε κάθε βράδυ ψωμί, τυρί κι ελιές. Μας έδινε κουράγιο. Μη φοβάστε, μας έλεγε, δε θα πάθετε τίποτε. Ήταν πολύ καλός. Μας έφερναν κι οι Γερμανοί μακαρόνια σε μεγάλο καζάνι, αλλά δεν μπορούσαμε να τα φάμε.

Την Παρασκευή μας έδωκαν ένα χαρτί και μας είπαν :

- Φύγετε για τα χωριά σας. Μη μείνετε όμως πολύ στην Παραμυθιά, γιατί θα 'χετε προβλήματα.

Φεύγοντας, μόλις φτάσαμε κάτω από τη Σκάλα της Παραμυθιάς, μας σταμάτησαν Γερμανοί στρατιώτες. Τους δείξαμε το χαρτί και μας άφησαν να φύγουμε. Προχωρώντας, ακούσαμε πυροβολισμούς. Από τη Σκάλα άρχισαν να μας φωνάζουν

οι Αντάρτες να γυρίσουμε πίσω, γιατί εκεί γινόταν πραγματική μάχη. Εμείς χωριστήκατε. 7 κάναμε το λάκκο κάτω και βγήκαμε στο δρόμο που πήγαινε για τη Σέλλιανη. Πίσω μας έρχονταν Τούρκοι, αλλά δεν μας πρόλαβαν. Οι υπόλοιπες έκαναν το λάκκο προς τα πάνω. Βγήκαν στη Σκάλα της Παραμυθιάς κι από κει μέσα από το χωριό Σαλονίκη έφθασαν στη Λαμπανίτσα. Αργότερα μάθαμε ότι οι Αντάρτες στη Σκάλα είχαν σκοτώσει ένα Γερμανό ... ».

- **Δήμητρα Αθανασίου – Μώκου, νύφη της συλληφθείσας από τους Γερμανούς Παρασκευής Μώκου :**

Η Δήμητρα Αθανασίου είναι σύζυγος του Ηλία Μώκου. Γεννήθηκε στην Πλακωτή του Δήμου Σουλίου, στην οποία και ζει. Οικοκυρά στο επάγγελμα, είναι συγγραφέας του βιβλίου « Η Πλακωτή και οι Πλακωτιώτες ... », Πλακωτή 2010. Αγαπά την παράδοση.

Έχει συγκεντρώσει πολλά παλιά αντικείμενα από την αγροτική, κτηνοτροφική και οικιακή ζωή του χωριού της. Οι αρμόδιοι ας εκτιμήσουν τη συλλογή της.

Η Τούλα (Δήμητρα) Αθανασίου – Μώκου με το σύζυγό της Ηλία, στην αυλή των Λουλουδιών του σπιτιού τους. (Πλακωτή)

Η πεθερά της Δήμ. Αθ.- Μώκου είχε συλληφθεί από τους Γερμανοτσάμηδες στον Άι Δονάτο (Σιαμέτια) της Παραμυθιάς στις 19.09.1943 :

« Η πεθερά μου η Παρασκευή, γυναίκα του Γιάννη Μώκου κατά-γόταν από την Ελαταριά (Λαμπανίτσα). Στις 18 Σεπτέμβρη του 1943, πηγαίνοντας για τη Παραμυθιά μαζί με την κόρη της και με άλλους χωριανούς της, τους έπιασαν οι Γερμανοτσάμηδες. Αφού τους έκαναν γενική έρευνα, τους έκλεισαν στο Δημοτικό Σχολείο της Παραμυθιάς. Εκεί ώρες τους ανάκριαν. Ήθελαν να μάθουν, αν συνεργάζονταν με τους Αντάρτες. Την άλλη μέρα Κυριακή μπήκε στην αίθουσα του Σχολείου, που τους είχαν κλεισμένους, ένας Γερμανός. Μόλις άρχισε να διαβάζει δυνατά τα εννιά ονόματα, η πεθερά μου φώναξε μέσα σ' όλους:

- Παναγιά μου, Παναγιά μου.

- Πήρε κοντά της την κόρη της κι άρχισε με το δεξί χέρι να κάνει το σταυρό.

Μετά από λίγο είδε από το παράθυρο τους **Εννιά**, που είχαν φωνάξει τα ονόματα, να τους πηγαίνουν κάτω από το Δημοτικό Σχολείο. Εκεί άρχισαν να τους σκοτώνουν με πολυβόλο. Τα δυο αδέρφια **ο Μάνθος** και **ο Βαγγέλης Γεωργίου** αρπάχτηκαν αγκαλιά. Έτσι αγκαλιασμένους τα βρήκαν οι σφαίρες. Οι γυναίκες των αδερφών Γεωργίου την εποχή της εκτέλεσής τους ήταν έγκυες και απέκτησαν αργότερα ...

- Μετά την εκτέλεση των **Εννιά**, όσοι παρέμειναν στη ζωή, τους έστειλαν για δουλειά. Την πεθερά μου μαζί με άλλες γυναίκες και την κόρη της, τις έβαλαν στην Παραμυθιά και καθάριζαν τις αυλές των σπιτιών του Μαζάρ Ντίνου και άλλων μεγάλων Τούρκων. Όταν το βράδυ τελείωναν το καθάρισμα, οι Τουρκοτσάμηδες τις πήγαιναν στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου. Εκεί δεν τις επέτρεπαν να μουν στην αίθουσα του Σχολείου, για να ξεκουραστούν, αλλά τις άφηναν όρθιες μέχρι να 'ρθουν και οι άλλοι που δούλευαν στο δρόμο.

Όλα τα παραπάνω μου τα είχε πει η συχωρεμένη πεθερά μου ».

Ο δρόμος Πέντε Εκκλησιές - Παραμυθιά

- Χρίστος Παπαγιάννης (Πετροβίτσα)

« Ο παλιός δρόμος που άρχιζε από τις Πέντε εκκλησιές και κατέληγε στην Παραμυθιά, περνούσε μέσα από τα χωριά Πλακωτή, Πετρο-βίτσα. Διακόσια μέτρα πάνω από το Μοναστήρι των Παγανιών και, ανεβαίνοντας στο Σέλωμα, αντάμωνε το δρόμο που ερχόταν από τη Λαμπανίτσα.. Στη συνέχεια πέρνούσε μέσα από την Άνω Σέλλιανη. Τότε η Άνω Σέλλιανη ήταν μεγάλο χωριό. Αργότερα οι κάτοικοί του κατέβηκαν, σχεδόν όλοι, στην Κάτω, τη σημερινή **Κρυσταλλοπηγή**. Από την Άνω Σέλλιανη κατεβαίνοντας τη μεγάλη κατηφόρα, περνούσε το **λάκκο του Λίβερη** και συναντούσε τη **Μεγάλη Βρύση** κάτω από ένα ψηλό και γέρικο πλάτανο. Εδώ ενώνονταν με τον επί Τουρκοκρατίας κεντρικό, πλατύ δρόμο που ερχόταν από τα Γιάννενα – Πόποβο - Κακιά Σκάλα – Παραμυθιά – Μαργαρίτι - Πάργα. Στη συνέχεια περνούσε πάνω από το χωριό Σιαμέτια και κατέληγε στην Παραμυθιά.

- Το δρόμο αυτόν τον είχα περπατήσει πολλές φορές. Τον ξέρω βήμα προς βήμα. Σήμερα δεν λειτουργεί πια ».

(4) Η εκτέλεση των Εννέα Επαρχιωτών (τέταρτο)

Γραπτές μαρτυρίες :

- **Θ. Γ. Παπαμανώλη** : « Κατακαημένη Ήπειρος », Ίκαρος, Αθήνα 1945, σελ. 63 :

«... Δια να αποκόψουν δε πάσαν μετά της Παραμυθιάς επικοινωνίαν των χωρικών οι Μουσουλμάνοι, συλλαμβάνουν πάντα επιχειρούντα να μεταβεί εις Παραμυθιάν

και τον παρέδιδον εις τους Γερμανούς ως δήθεν τροφοδότην των ανταρτών. Ούτω εντός μιας μόνον ημέρας συλλαμβάνουν περί τους 28 άνδρας και γυναίκας μεταβαίνοντας εις Παραμυθιά και παραδίδουν αυτούς εις τους Γερμανούς, οίτινες εκτελούν 8 εξ' αυτών, καταγομένους εκ των χωρίων Πλακωτής και Πέντε Εκκλησιών.

- **Δημητρίου Ι. Μακριώτη** : « Θυσίαι της Ελλάδος και εγκλήματα Κατοχής κατά τα έτη 1941 – 1944), σελ. 265 : (Το βιβλίο κυκλοφόρησε περίπου το 1950) (Από το Αρχείο του Μαθηματικού Αναστασίου Ν. Μπίκα).

« ... Τα αλβανικά συμβούλια υπεκατέστησαν εν τη Θεσπρωτία την ελληνική διοίκηση. Τα αστυνομικά αυτά όργανα την 19^η Σεπτεμ-βρίου 1943 συνέλαβον έξωθι της πόλεως Παραμυθίας εννέα (9) χωρικούς, μεταξύ των οποίων και μία γυναίκα εκ του χωρίου Αγ.

Κυριακή. Και με την κατηγορία ότι μεταφέρουσι τρόφιμα εις τας ανταρτικής ομάδας, παρέδωσαν αυτούς εις τας Γερμανικές Αρχάς. Κατόπιν δε ανακρίσεων που έκανε ο Τουρκαλβανός Μαζάρ Ντίνο εξετελέσθησαν υπό Γερμανοτουρκαλβανικού αποσπάσματος εις το προαύλιο του Δημοτικού Σχολείου της Παραμυθίας... »

- Ιωάννου Αρχιμανδρίτου : « Τσάμηδες Οδύνη και δάκρυα της Θεσπρωτίας », εκδόσεις Γεωργιάδης σ. 92 (το βιβλίο κυκλοφ. περίπου του 1953)

« ... Έτσι την 18.09.1943 οι Τουρκοτσάμηδες συλλαμβάνουν οκτώ άνδρες και 29 γυναίκες μεταβαίνοντας εις Παραμυθιά και τους παραδίδουν εις τους Γερμανούς, οι οποίοι την επομένην εξετέλεσαν και τους οκτώ άνδρας καταγομένους από τα χωρία Πλακωτή, Πέντε Εκκλησιές και Ελαταριά και μίαν γυναίκα καταγομένην από Αγίαν Κυριακήν (Πόποβο) :

(Αναγράφονται με μικρές αποκλίσεις τα ονοματεπώνυμα και τα χωριά καταγωγής των Εννέα εκτελεσθέντων)

Βλ. και σελ. 163 Αγ. Κυριακή (Πόποβο), 177 Ελαταριά (Λαμπανίτσα), 202 Πέντε Εκκλησιές (Οσδίνα) και 207 Πλακωτή

Στις σελ. 207 αναφέρει : « στις 22.05.43 ... **Η Αθηνά Αηδόνη** εφονεύθη υπό των Ιταλών »

Διευκρίνιση: Η Αθηνά Αηδόνη ήταν το μικρό κορίτσι για το οποίο εγράφη στην εφημερίδες Θεσπρωτική της Ηγουμενίτσας, 25. 04. 2014, σελ. 9, και Έρευνα Ιωαννίνων, 24.04.2014, σελ. 20 ότι φονεύθηκε στις 28.10.1940 κατά το βομβαρδισμό των ιταλικών αεροπλάνων.

α. Η Δήμητρα Αθανασίου - Μώκου : «Η Πλακωτή και οι Πλακωτιώτες » , Πλακωτή 2010, σελ. 107 : «... Την Αθηνά Αηδόνη που τη σκότωσαν το 1943 οι Γερμανοί ».

β. Η Χριστίνα Γώγου, Ληξίαρχος της Δ. Ε. Παραμυθιάς του Δήμου Σουλίου : «Για την **Αθηνά Αηδόνη** δεν υπάρχουν στοιχεία στο Δημοτολόγιο της Τ. Κ. Πλακωτής ».

- **Νικολάου Γ. Ζιάγκου** : « Αγγλικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Αντίσταση 1940-45), Αθήνα 1978, τόμος πρώτος, σελ. 158 :

« ... στις **19.09.1943** πιάστηκαν στην Παραμυθιά 11 πατριώτες ανάμεσά τους και μια γυναίκα σαν τροφοδότες των ανταρτών. Ανακρίθηκαν από το Μαζάρ Ντίνο και οδηγήθηκαν στο εκτελεστικό απόσπασμα. :

(Αναγράφονται με μικρές αποκλίσεις τα ονοματεπώνυμα και τα χωριά καταγωγής των Εννέα εκτελεσθέντων)

Βασίλη Κραψίτη : « Οι Μουσουλμάνοι Τσάμηδες της Θεσπρωτίας », Αθήνα 1986, σελ.100 :

« **18 Σεπτεμβρίου** 1943, μέρα Σάββατο, του παζαριού (εβδομαδιαίας αγοράς) της Παραμυθιάς. Στο συνοικισμό « Σιαμέτια » οι Γερμανοτσάμηδες συνέλαβαν πέντε άντρες, δυο αγόρια και λίγες γυναίκες που από το χωριό τους Πλακωτή κατευθύνονταν, λόγω του «παζαριού» στην Παραμυθιά. Την ίδια μέρα στο κέντρο της πόλεως οι Γερμανοί με τους μουσουλμάνους τσάμηδες συνέλαβαν 28 γυναίκες και 2 άντρες κατοίκους του χωριού Ελαταριά (παλ. Λαμπανίτσα), 1 άντρα από το χωριό πέντε Εκκλησιές και μια γυναίκα από το Πόποβο, σαν ύποπτους συνεργασίας με τους αντάρτες.

Οι 28 γυναίκες της Ελαταριάς και τα 2 αγόρια της Πλακωτής αφέθηκαν λεύτεροι την ίδια μέρα, όλοι δε οι άλλοι κρατήθηκαν στις φυλακές του Γερμανικού Φρουραρχείου Παραμυθιάς.

19 Σεπτεμβρίου 1943 Κυριακάτικο πρωινό. Από το σύνολο των πιο πάνω κρατουμένων εκτελέστηκαν από τους χιτλερικούς Γερμανούς στο προαύλιο του Δημοτικού Σχολείου Παραμυθιάς : »

(Αναγράφονται με μικρές αποκλίσεις τα ονοματεπώνυμα και τα χωριά καταγωγής των Εννέα εκτελεσθέντων)

- **Κώστα Σωτ. Μητσέλου** : « Η ταυτότητα του χωριού μου », εκδόσεις Σοκόλη, Λαδοχώρι Ηγουμενίτσας 1989, σελ. 127 : ...

« 1) Γεώργιος Ιωάν. Λάμπρου (Θεοδώρου), που σκοτώθηκε στην Παραμυθιά μαζί με άλλους 10 κατοίκους άλλων χωριών στις 19.09.1943 »

- **Βασίλειου Παυλίδου** : « Οι Αλβανοτσάμηδες της περιοχής Παραμυθιάς και η κατοχή », 2009, σελ 95 :

« Τυφεκισμός των 9 εν Παραμυθία

Το Σεπτέμβριο 1943 αμέσως μετά την εγκατάστασιν των Γερμανών εις Παραμυθιάν, συλλαμβάνονται και φυλακίζονται εις το Δημοτ. Σχολείο Παραμυθιάς 28 γυναίκες

εξ Ελαταριάς Παραμυθιάς και αρκετές από άλλα ορεινά χωριά ως ύποπτοι τροφοδοτήσεως των ανταρτών. ... Εκτελέστηκαν οι :

(Αναγράφονται με μικρές αποκλίσεις τα ονοματεπώνυμα και τα χωριά καταγωγής των Εννέα εκτελεσθέντων)

... Τυχαίως διενεργηθείσα έρευνα επί του εις τινα απόστασιν ακολουθούντος **Ε. Διαμαντή** έφερεν εις φως πέντε χρυσάς λίρας, που ο σπλαρχηγός του ΕΔΕΣ Δημ. Πανταζής είχεν δώσει προς δραχμαποίησιν, δια τούτο διετάχθη η σύλληψίς του, καθώς και του συνοδοιπόρου **του Ρίζου**, μη έχοντος ιδέαν του πράγματος. Τούτων διετάχθη η εκτέλεσις ... »

- **Αθανάσιου Γκότοβου** : « Η Παραμυθιά στο στόχαστρο », Φ. Ο. Π., 2007, σελ. 20 :

Το παρακάτω πρωτότυπο στρατιωτικό Γερμανικό έγγραφο του Φρούραρχου της Παραμυθιάς προς την 1^η Μεραρχία Ορεινών Κατάδρομών 2^ο Γραφείο, έφερε για πρώτη φορά στο φως της δημοσιότητας ο καθηγητής του Πανεπιστημίου των Ιωαννίνων **Αθανάσιος Γκότοβος** :

WB 127/13) 10
Lo
Lo

Gruppe K e m e l d
Ortskommandantur Paramythia
Gr. Gef. Std., 19.9.1943.

Betr.: Vernehmung der am 18.9. von deutschen Sicherungs-
posten festgenommenen Personen, von denen 8 Männer
und eine Frau am 19.9.43 erschossen wurden.

An
1. Gebirgs-Division - Ic .

Am Samstag, den 18.9.43 wurden von unseren Sicherungs-
posten 60 Griechen (18 Männer und 42 Frauen) festgenommen.
Sie kamen aus den Ortschaften vlacheri, Pente Eklisies,
Plakoti und Petrovica.¹⁾ Ihren Weg nahmen sie über das Banditen-
dorf Seljami²⁾ um, wie sie angaben, Paramythia auf dem kürze-
sten Weg zu erreichen und dort den Markt zu besuchen. Die
Leute wurden von den deutschen Soldaten am Wege Seljami -
Paramythia aufgegriffen. Eine weitere Gruppe kam aus den
Banditendörfern Elatarija³⁾ und Aj Kiriaki.⁴⁾ Als diese Bauern
von unseren und den alb. Sicherungsposten aufgehalten wurden,
versuchten ungefähr 10 dieser Leute zu flüchten. Da die
Flüchtenden zurück oder aufzuhalten, wurden sie von den
Albanern beschossen. Im gleichen Augenblick eröffneten westl.
Eleftherocheri⁵⁾ sich verbergende Banditen das Feuer
auf unsere Wachenposten.
Auf Grund der Vernehmungen wurde festgestellt, dass einige
der Festgenommenen in der Linie Plakoti - Rachestiva -
Kloster Panajias⁶⁾ Paramythia und umgekehrt den Verpfle-
gungsdienst der Banditen betätigten. Die Verpflegung wurde in
Kloster Panajias deponiert und dort von den Banditen über-
nommen. Zeitweise sollen sich bis zu 300 Banditen im Kloster
panajias aufgehalten haben.
Von den Gefangenen wurden 8 Männer und 1 Frau erschossen.
Der Rest der Gefangenen, 35 Frauen und 10 Männer sind zum
Strassenbau eingesetzt.

1. Gebirgs-Division
am 21. SEP. 1943
Bd. 1. Rd. 1
No. 1

A. B.
Proverka, Lt.
Leutnant u. Ortskdt.

(Μετάφραση Αθανασίου Γκότοβου) :

« Το Σάββατο 18.9.43 συνελήφθησαν από τα φυλάκια μας 60 Έλληνες (18 άνδρες και 42 γυναίκες). Ερχόταν από τα χωριά Βλαχώρι, Πέντε Εκκλησιές, Πλακωτή, Πετροβίτσα. Η διαδρομή προς την Παραμυθιά ήταν δια μέσου του ανταρτικού χωριού Σέλλιανη προκειμένου, όπως ανέφεραν, να φτάσουν πιο σύντομα στην Παραμυθιά, για να πάνε στην αγορά. Τα άτομα αυτά συνελήφθησαν από Γερμανούς στρατιώτες στο δρόμο Σέλλιανη - Παραμυθιά. Μια άλλη ομάδα ερχόταν από τα ανταρτικά χωριά Ελαταριά και Αγ. Κυριακή. Όταν οι χωρικοί αυτοί αναχαιτίστηκαν από τις δικές μας και αλβανικές φρουρές, δέκα από αυτούς προσπάθησαν να διαφύγουν. Για να αποτρέψουν τη διαφυγή και να τους φέρουν πάλι πίσω, οι Αλβανοί άνοιξαν πυρ. Την ίδια στιγμή άνοιξαν πυρ και οι δυτικούς του Ελευθεροχωρίου κρυπτόμενοι αντάρτες εναντίον της φρουράς μας. Με βάση την ανάκριση διαπιστώθηκε ότι ορισμένοι από τους συλληφθέντες συμμετείχαν στον εφοδιασμό των ανταρτών της γραμμής Πλακωτή - Ραβοστίβα - Μονή Παναγιάς - Παραμυθιά και αντιστρόφως. Τα εφόδια αποθηκεύονταν στη Μονή Παναγιάς και παραλαμβάνονταν από

εκεί από τους αντάρτες. Κατά καιρούς βρι-σκόταν στη Μονή πάνω από 300 αντάρτες.

Από τους φυλακισμένους εκτελέστηκαν 8 άνδρες και 1 γυναίκα. Οι υπόλοιποι 35 γυναίκες και 10 άνδρες, χρησιμοποιήθηκαν σε έργα οδοποιίας.

(Υπογραφή)

Υπολοχαγός φρούραρχος »

Σύμφωνα με το παραπάνω γερμανικό έγγραφο :

Οι συλληφθέντες χωρικοί ανήρχοντο σε 60 (18 άνδρες και 42 γυναίκες. Κατά τη διάρκεια της σύλληψής τους διεξήχθη μάχη ανάμεσα στις φρουρές των Γερμανοτσάμηδων και τους Αντάρτες της Σκάλας της Παραμυθιάς.

Οι Συλληφθέντες προήρχοντο από τα χωριά [\[1\]](#) **Βλαχώρι, Πέντε Εκκλησίες, Πλακωτή, Πετροβίτσα, Ελαταριά και Αγία Κυριακή.**

[\[1\]](#). Οι ελληνικές ιστορικές πηγές αναφέρουν τα χωριά : Πέντε Εκκλησίες (Οσδίνα), Πλακωτή, Ελαταριά (Λαμπανίτσα) και Αγία Κυριακή (Πόποβο).

Από το σύνολο των 60 συλληφθέντων οι 9 (8 άνδρες και 1 γυναίκα) εκτελέστηκαν, επειδή με βάση τις ανακρίσεις συμμετείχαν στον εφο-διασμό των Ανταρτών. Τα τρόφιμα για την τροφοδοσία των ανταρτών συγκεντρώνονταν **στη Μονή Παναγίας (των Παγανιών)** και ότι σ' αυτή κατά καιρούς σύχναζαν 300 περίπου αντάρτες.

Από τους υπόλοιπους χρησιμοποιήθηκαν : α. 45 (35 γυναίκες και 10 άνδρες) σε έργα οδοποιίας. β. Παραμένουν όμως 6 γυναίκες για τις οποίες το έγγραφο δεν αναφέρει που απασχολήθηκαν κατά το χρόνο της κράτησής τους.

- **Δήμητρας Αθανασίου – Μώκου** : « Η Πλακωτή και οι Πλακωτιώτες » , Πλακωτή 2010 :

σελ. 148. Για το Γεωργίου Ευάγγελο..

σελ. 151. Για το Γεωργίου Μάνθο.

σελ. 272-273. Για τον Σταύρο Πέτση.

σελ. 282. Για τον Ευάγγελο Πέτση.

Και σελ. 299. Για τον Δημήτριο Σταυρόπουλο.

Ευχαριστώ όλες και όλους που με οποιονδήποτε τρόπο με βοήθησαν στη συγγραφή **Της εκτέλεσης των Εννέα Επαρχιωτών**. Ιδιαίτερα όμως θέλω να ευχαριστήσω τις κυρίες : **Χριστίνα Γώγου**, Ληξίαρχο της Δ. Ε. Παραμυθιάς του Δήμου Σουλίου, **Παναγιώτα Κολιούση – Νικολάου**, Νηπιαγωγό και **Δήμητρα Αθανασίου – Μώκου**, συγγραφέα.

(Τέλος)

Οι Εννέα εκτελεσθέντες Επαρχιώτες

Οι Εννέα χωρικοί
έπεσαν την Κυριακή,
σαν τους έπιασαν στη Βρύση^[1],
Αλβανοί και Γερμανοί.

Όλοι τους ήταν εξήντα,
πήγαιναν στην αγορά,
ν' αγοράσουν ό,τι ψώνια
θέλαν τα νοικοκυριά.

Τους επήραν τ' άλογά τους,
λίρες κι όλα τα λεφτά,
στο Σχολείο τους μαντρώσαν,
τους ρωτούσαν στη σειρά.

Τους ρωτούσαν, αν γνωρίζουν
τους Αντάρτες των βουνών
κι αν θα πήγαιναν τα ψώνια
στη Μονή των Παγανιών^[2].

Διάλεξαν εννιά νομάτους,
έναν γέρο, μια γριά,
έξι άντρες κι έναν νέο,
δάδα για τη λευτεριά.

Τους κατέβασαν στη σκάλα
έστριψαν αριστερά,
και πλησίον του Σχολείου
μπήκαν όλοι στη σειρά.

Η Βασίλνα του Κουτούπη,
χήρα μ' άσπρα τα μαλλιά,
φώναξε φωνή μεγάλη,
π' αντιχήσαν τα βουνά.

Άναντροι, σκληροί φασίστες,
της πατρίδας μου σκυλιά,
ντουφεκάτε μια γυναίκα,
στα βαθιά της γερατειά.

Έχω όμως παλικάρια
σου Κορύλα την κορφή,
που το αίμα μου θα βγάλουν
πριν μου γίνει η ταφή.

Οι Εννιά σαν αντικρίσαν ,
Του θανάτου τη μορφή,
δεν προδώσαν τους Αντάρτες
της πατρίδας την τιμή.

Τα κορμιά τους τρυπημένα,
έπεσαν στη μάνα γη,
γίναν λίχνοι που στο χρόνο
θα΄ ναι πάντα φωτεινοί.

Την κλαγγή του πολυβόλου
κι αν την άκουσαν πολλοί
δε ετρόμαξε κανένα,
βγήκαν ψεύτες οι εχθροί.

Με το πέρασμα του χρόνου
λησμονήσαν τους Εννιά,
τους θυμούνται όμως γέροι
στα μαρτυρικά χωριά.

M.A.M.

[1]. Πρόκειται για τη **Μεγάλη Βρύση**, που βρίσκεται πλησίον και ανατολικά της Τ.Κ. 'Άγιος Δονάτος (Σιαμέτια) του Δήμου Σουλίου.

[2]. Η Μονή των Παγανιών καθ' όλη τη διάρκεια της Κατοχής ήταν το κέντρο παραμονής των Ανταρτών και ο χώρος συγκέντρωσης γι' αυτούς τροφίμων.

Η ιστοσελίδα www.margariti-gr.de ευχαριστεί και συγχαίρει τον κ Μάριο Μπίκα, για τις εξαιρετες ιστορικές αναδρομές με τις οποίες φέρνει στο φως τις άγνωστες για τους νεότερους θυσίες και τους αγώνες των ελλήνων πατριωτών της περιοχής Παραμυθιάς που είχαν να αντιμετωπίσουν τους Ιταλογερμανούς και τους Αλβανοτσιάμηδες στην περίοδο της κατοχής, και πρωτίτερα την μακραίωνη τουρκική σκλαβιά. Οι σπουδαίες αυτές ιστορικές αναδρομές και οι σπάνιες φωτογραφίες δημοσιεύτηκαν τον Απρίλιο και τον Μάιο του 2014 στις εφημερίδες Θεσπρωτική της Ηγουμενίτσας και Έρευνα των Ιωαννίνων.

Αναδημοσίευση απο Θωμάς Στ. Γκίνης Ιούνιος 2014

Επιτρέπεται η μερική ή η ολική αναδημοσίευση της εργασίας μόνον μετά από αναφορά της ιστοσελίδας και του συντάκτη.